

SUÇ KORKUSU, CEZANIN CAYDIRICILIĞI VE KÜÇÜK SUÇLAR

Ömer ÖMEROĞLU*

ÖZET

Güvenlik insanın en önemli gereksinimlerinden biridir. Bu gereksinim nedeniyle insanlar toplum içinde yaşar. Birlikte yaşamak suç işlenmesine, bu da suç korkusunun doğmasına neden olur. Suç korkusu, kişilerin toplumdaki soyutlanması, yaşam kalitelerinin azalması sonucunu doğurur. Bu sebeple toplumsal yapılar suç korkusuyla mücadele etmektedir. Suç korkusuyla mücadele konusunda birçok yöntem bulunmaktadır. Adalet sistemleri açısından suç korkusunu önleme ve azaltmada cezaların caydırıcılığını sağlamak ve küçük suçlarla etkin mücadele büyük önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik, Özgürlük, Suç Korkusu, Cezanın Caydırıcılığı, Küçük Suçlar.

FEAR OF CRIME, DETERRENT OF PUNISHMENT AND SMALL CRIMES

ABSTRACT

Security is one of the most important needs of people. People live in the community because of this requirement. Living together can lead people to commit crimes and this gives rise to the fear of crime. Fear of crime results in self-isolation of people from society and reduced quality of life. For this reason social structures combat the fear of crime. There are several ways to overcome the fear of crime. Combating small crime and providing deterrence of punishment is very important to prevent and reduce the fear of crime for all justice systems.

Key Words: Security, Freedom, Fear of Crime, Deterrence of Punishment, Small Crimes.

* Dr., Kayseri Cumhuriyet Savcısı

GİRİŞ:

Gecenin bir vakti, yerleşim yerlerinin çok uzağında yalnız başımıza kaldığımızı varsayalım. Gecenin karanlığı, ıssızlık ve sessizlikle birleşen yalnızlık duygusunun iç dünyamıza ilk yansıması, korku duymak olacaktır. Issızlık ve sessizliğin başlı başına zarar verici yönü yoktur. Bu gerçeği bildiğimiz halde, korku duygusundan arınmamız mümkün olmaz. Asıl tehlikenin yaşayan insandan gelebileceği, ölmüş olanlardan yaşayana zarar gelmeyeceği kuşkusuz olduğu halde, mezarlıklarda bir gece geçirmek, burada uyumak düşüncesine bile katlanamayız. Karanlık, ıssızlık ve yalnızlıkta, bir ses, nefes gibi yaşam belirtisini, diğer deyişle başka bir insanın varlığını ararız. Uzakta gördüğümüz ışık hüzmeleri, yaklaşan bir insanın ayak sesi korkumuzun azalmasına, güven duygumuzun artmasına neden olur. Kim bilebilir? Gelen belki katilimiz olacaktır. Korku, böylesine bir insani çelişkidir. Çarmıha gerileceği gün “Korkuyorum!” diye seslenen Hz. İsa’nın bu seslenişinin, “Korkmasaydın cesaretin ne anlamı kalırdı?” şeklinde bir İlahi soruyla karşılandığı anlatılır¹. Dünyanın en cesur komutanlarından biri sayılan Napolyon’un, cesaretin korkmamak değil, korkuyor olmaya rağmen ileri gitmeye devam edebilmek anlamına geldiğini belirten sözleri, korku duygusunun nasıl bir insani çelişki olduğunu açık biçimde ortaya koymaktadır². Korkusuz olmak, korkmamak anlamını taşımamakta, korkuyu tanıma, ona göğüs germe, hatta katlanabilme ve onunla yaşamayı bilmek olarak görülmektedir³. Korku duygusundaki aşırılık tedavi gerektirebilirken, korku duygusunun gereğinden fazla baskılanması intihara neden olabilmektedir.⁴ Beynimizin korku merkezinin aşırı uyarılması fobilere neden olurken, korku merkezinin uyarılmaması da sorun doğurabilmekte, belki de beynimizin korku merkezinin uyarılma gereksinimi sinema sektörünün korku filmleri üretmesinin en önemli nedenini oluşturmaktadır. Ne ilginçtir ki, mezarlıkta bir gece kalabilme düşüncesine tahammülü olmayan insan, mezarlıktan fırlayarak canlı insanları yemeye çalışan yaratıkların konu edildiği filmleri keyifle izleyebilmektedir. Hayat korku ve cesaret ya da korkusuzluğun bir dengesi içinde devam etmekte, yaşamın dengesi korkunun fazlalığını da, yokluğunu da kabul etmemektedir.

¹ Bkz. ÖĞÜN, “Korkularımız”, Zaman Gazetesi 07 Kasım 2009.

² Bkz. SEKMAN, “Korku Başarı Enerjisi Verir mi?”, (<http://cadde.milliyet.com.tr>. erişim tarihi 12.05.2012).

³ ŞAHİN, “Korku, Kaygı, Özgürlük, Ölüm ve İntihar Üzerine Değınmeler”, <http://www.ita-atsiz.org>. erişim tarihi 12.05.2012).

⁴ Bkz. ŞAHİN, “Korku ve Fiziksel Acı Deneyimleri, İntihar Riskini Belirleyebilir”, (<http://ajanspsikoloji.com>. erişim tarihi 13.05.2012).

Tek başına yaşamaktan, ıssızlık ve yalnızlıktan korkan insan için, başka insanların ve toplulukların varlığı bir yandan güvenliği getirirken, diğer yandan yeni korkuların doğmasına neden olmuştur. Toplum hayatı, güvenlik duygusuyla beraber yeni bir korku türüne vücut vermiştir; suç korkusu. İlk suç hangi tarihte işlendiyse o günden beri toplum hayatlarında suçun işlenmediği dönemler kaydedilmemiştir. Hoşa gitmese de, insanlık tarihi bir bakıma suçların da tarihidir. Günümüzde suç sayısı artmış, suçların işlendiği konusunda toplumu oluşturan bireylerin haber alma olanakları genişlemiş, çoğu zaman bireyler istemeseler bile işlenen suçları öğrenir duruma gelmiştir. Gazete okuyan, radyo ve televizyonu açan, internete ulaşan birey istemese de işlenen suçları ayrıntılarına kadar öğrenmekte, aynı birey kendisini haber kaynaklarına kapatsa da, en azından çevresindeki insanların ağızlarından suç haberlerini duymaktadır. Suç haberini alan ve bu suç nedeniyle mağdur olanların durumunu öğrenen kişi, kendisinin de günün birinde aynı duruma düşebileceği kaygısına kapılmakta ve kaygılar korkuya dönüşerek suç korkusunu doğurmaktadır. Kişinin bir suçun mağduru olmaktan çekinmesi, kaygı duyması doğal görülebilir bir olaydır. Ancak, günümüzde kişilerin suç nedeniyle mağdur olabilecekleri kaygısı, toplum içerisinde bir güvensizlik duygusuna dönüşmüştür, suç korkusu günümüzde suçun oluşturduğu güvensizlik duygusu olarak da tarif edilmektedir⁵. Bireylerin, toplum yaşamı içerisinde süregelen bir güvensizlik duymaları, toplumsal hayatın amacıyla bağdaşmaz, kişi en başta güvenlik duygusuyla yaşamak için topluluk halinde bulunduğuna göre, belirli bir düzeyin ilerisine çıkan güvensizlik duygusunun önüne geçilmelidir. Bu çalışma suç korkusunun ne olduğu, nedenleri, cezaların caydırıcılığının sağlanması ve küçük suçlarla ciddi mücadele edilmesi yoluyla suç korkusunun önüne geçilmesi ve azaltılmasını konu almaktadır.

D) SUÇ KORKUSU, GÜVENLİK VE ÖZGÜRLÜK İLİŞKİSİ

İnsan dünyaya korku duyabilme özelliği ile birlikte gelmektedir. Ancak, birçok korku türüyle hayatın içerisinde tanışmaktadır. Örneğin, bir çocuk ne olduğunu bile bilmediği gerçek bir tabancayla hiçbir endişe taşımadan oynarken, onun zarar verici özelliğini öğrendikten sonra korku duymaya başlamaktadır. Bazı korku türleri öğrenme yoluyla ortaya çıkmaktadır. Suç korkusunun doğuştan mı geldiği, yoksa sonra mı öğrenildiği konusu üzerinde yoğun biçimde durulmuştur. İnsanların düşünce ve davranışları bizzat kendi deneyimleriyle biçimlendiği gibi, başkalarının deneyimlerinin

⁵ DEMİRBAŞ, “Suç Korkusu Ve Ses Ve Gaz Fişegi Atabilen Silahlar Hakkında Kanun Tasarısının Değerlendirilmesi”, (<http://www.umut.org.tr> erişim tarihi 13.05.2012).

de bu düşünce ve davranış biçimleri üzerinde etkisi olabilmektedir⁶. İnsanın deneyimlerini oluşturma biçimiyle doğuştan gelen özellikleri arasında bir ilişki bulunmaktadır. Kişinin, doğuştan itibaren mağdur olmaktan, zarar görmekten korktuğu söylenebilir. Ancak, suç normatif olduğu kadar toplumsal bir olgudur. Bir adada yalnız başına yaşayan insanın suç işlemesinden bahsedilemez. Suç, ancak bir toplumsal yapının varlığıyla ortaya çıkabilir. İnsan davranışını temel alan disiplinlerin, suç korkusunu bir toplumsal davranış olarak nitelemeleri son derece haklıdır⁷. Suç korkusu insanın, toplum içinde diğer insanların suç oluşturan eylemlerinden korkması anlamını taşıdığına göre, toplum içerisinde doğan bir korku türüdür. Birey bir yönüyle korkularından topluma sığınmakta, diğer bir yönüyle de yeni korkularla tanışmaktadır. Özetle, suç korkusu zarar görme korkusunun doğuştan gelen boyutuyla, bunun ötesinde öğrenilen bir boyutu da bünyesinde taşımaktadır. Kısmen doğuştan gelmekte, büyük ölçüde de öğrenilmektedir. Kişi, yalnızlık korkusu ve güven duyma gereksinimiyle toplum içerisinde olmayı arzularken, suç korkusuyla bu kez içinde olduğu topluma bir güvensizlik duygusu geliştirmektedir. Güven arayışına dayalı sığınma ve bu süreçte oluşan başka bir güvensizlik duygusu. Bu çelişkili durum, suç korkusu konu olduğunda güvenlik ve doğal olarak özgürlük alanlarına girilmesini zorunlu kılmaktadır.

Suç korkusu duyan birey, güvenliğini tehlike altında görmekte ve güvensizlik duygusu yaşamaktadır⁸. Oysa, kişinin toplumdan ilk beklentisi güvenlidir. Toplumsal yapı kişinin güvenliğini sağlamakla kalmamalı, kendini güvende hissetmesini sağlamalı ve özgür kılmalıdır. Yücel'in söylemiyle evden çıkan kişinin kapısını kilitlemesi, dışarıya rahat çıkabilmesi halinde bir anlam ifade edebilecektir⁹. Güvenlik duygusu, kendisini soyutlayıcı, parazitik ve katılımcı biçimde göstermektedir. Soyutlayıcı güvenlik, insanın kendisini toplumdan soyutlaması, koparması ve görünmez bir zırhla kaplaması anlamına gelmektedir¹⁰. Soyutlayıcı güven duygusuyla hareket eden kişi, kendisini toplumdan olabildiğince kopartmakta, dışarıya fazla çıkmamakta, insanlarla görüşmemekte, evine kapatmaktadır. Hırsızlık suçunun mağduru olan bireyler arasında yapılan bir araştırma, 86 hırsızlık suçu mağdurunun %76,8'inde komşu ilişkilerinde değişim, yani iletişimde azalma sonucu

⁶ SOKULLU-AKINCI, s.106.

⁷ Bkz. ALPAK/ÜLKEN/ÜNLÜ, s.66.

⁸ ATAÇ, s.17.

⁹ YÜCEL, "Suç Korkusu, s.280.

¹⁰ YÜCEL, Suç Korkusu, s.278.

doğduğunu göstermiştir¹¹. Bu tür güvenlik duygusu, kişilerin paranoya yaşamalarına neden olmakta, savunma tekniklerini öğrenmeye yöneltmekte, kapı ve pencereleri demir korkuluklarla çevirmek gibi yöntemlere itmektedir¹². Parazitik güvenlik duygusunda, devlete ya da karizmatik bir liderin varlığına dayalı olarak kendini güvende hissetmek durumu söz konusudur¹³. Bu tip güvenlik duygusu insanın birey olma, özgüven duyma özelliğini ortadan kaldırmakta, kişiliğin gelişmesini önlemektedir. Katılımcı güvenlik duygusu, bireyin hem kendisinin, hem de bulunduğu topluluğun güven içinde olduğunu hissetmesi anlamına gelmektedir. Bu güvenlik duygusunun en önemli özelliği bünyesinde vazgeçilmez bir ikiciliği taşımasıdır. Hem topluluk, hem de o topluluğun bireyleri güven içinde olmalı ve topluluğun güvenliği için birey güvenliği feda edilmemiş olmalıdır¹⁴. Düşüncemizce güven duygusu bir bütünlüğü ifade etmelidir. Kişi toplum içerisinde kendini güvende hissederken, toplumun diğer bireyleri de güvensizlik duygusunu taşımamalı ve güvenlik duygusu birey olmayı engellememeli, ayrıca kişi güvenliği toplum güvenliği adına vazgeçilebilir görülmemelidir. Toplum, her bireyin güvenliğini sağlayarak kendi güvenliğini garanti altına almalıdır. Kuşkusuz bu, hassas bir dengeyi koruma zorunluluğunu beraberinde getirmektedir. Özgürlük ve güvenlik dengesini. Tarih boyunca özgürlük ve güvenlik konuları üzerinde düşünülüp tartışılmıştır. Bu konudaki tartışmaların değerlendirmesini yapmak konumuzun dışında kalmaktadır. Burada özetle söylenmesi gereken düşüncemizce şudur; toplumsal yaşam başkalarının hak ve özgürlüklerine saygı duyulmasını gerektirir. Toplum hayatı içinde bir insanın özgürlüğünün diğerinkiyle çatışması kaçınılmazdır. Birlikte yaşam ve sınırsız özgürlük aynı anda ve mekanda düşünülemez. Özgürlüklerin kullanılabilir hale gelmesi, bir düzenin varlığına bağlıdır. İnsan tek başına yaşaması için gerekli asgari koşulları bile oluşturamayacağına göre, düzen özgürlüklerin kullanılabilir hale başlıca koşullarından biridir¹⁵. Düzen ise güvenlik duygusundan ayrı düşünülemez. Kendisini güvende hissetmeyen kişinin yerleşme, eğitim, seyahat gibi özgürlüklerini kullanabilmesi mümkün olmaz. Bu anlamda güvenlik ve özgürlük birbirinden ayrılması mümkün olmayan kavramlardır. Sorun, güvenlik-özgürlük ilişkisinde özgürlüklerden vazgeçilip geçilmeyeceği

¹¹ TOLUNAY, s.139.

¹² Bkz. ARNA, “Savunma Teknikleri Öğretiyor, Evlere Kapatıyor, Paranoya Yaşatıyor”, Hürriyet Gazetesi 14 Mayıs 2006.

¹³ YÜCEL, Suç Korkusu, s.278.

¹⁴ YÜCEL, Suç Korkusu, s.278.

¹⁵ Aynı yönde BULUT, s. 40.

noktasındadır. Güvenliği sağlama adına özgürlükten vazgeçilmesi doğru değildir. Tecrübeler özgürlüklerden vazgeçerek oluşturulan güvenlik ortam ve duygusunun sürekli olmadığını göstermiştir. Özgürlüklerden vazgeçmek yasaklamaları doğurmakta, yasaklanan görüş, inanç ve nesneye duyulan merak sürekli güçlenmekte ve sonunda yasaklar sistemi zorlar hale gelmektedir. Dolayısıyla bu yolla oluşturulan güvenlik ortam ve duygusu sürekli olamamaktadır¹⁶. Abartılmış bir güvenlik duygusu, devletin toplum ve birey yaşamından soyutlanması ve doğa-üstü bir varlık olarak algılanmasına neden olmakta¹⁷ bu durumda insanlar birey kimliğini kaybederek, parazitik bir güvenlik duygusu içinde yaşamaya başlamaktadır. Özgür olmayan ortam korku doğurmakta, bu da güvensizliğe neden olabilmektedir¹⁸.

Suç korkusu, güvensizlik duygusu yaratmakta ve bu duyguyla insanlar özgürlüklerinden kolaylıkla vazgeçebilmektedir¹⁹. Çağcıl toplumsal yapılar güvenlik ve özgürlüğün bir dengesini oluşturmalı, güvenlik için özgürlükten, özgürlük için güvenlikten vazgeçmemeli ve güvenlik-özgürlük dengesini oluştururken suç korkusu gerçeğini göz önünde tutmalıdır.

Suç korkusu ve güvenlik ilişkisi bağlamında dikkat edilmesi gereken çok önemli iki konu bulunmaktadır. Birinci konu, otoriter siyasi iktidarların suç korkusunu kullanarak, toplumu özgürlüklerinden vazgeçmeye ikna etmeleri veya ses çıkarmaz hale getirebilmeleridir. Korku özgürlüklerin sınırlandırılmasına popüler destek bulma aracı olabilir²⁰. Güvensizlik halinin devamlı vurgulanması bireylerin hak ve özgürlüklerini güvenlik algılarıyla dillendirmelerine ve özgürlüğü sınırlayıcı istisnaların kurala dönüştüğü bir düzeni sessizce kabul etmelerine yol açar²¹. Bu gerçekliği bilen otoriter iktidarlar suç korkusunu vurgulayarak ve besleyerek güvenliği koruma adı altında özgürlükleri kolayca sınırlayabilirler. İkinci konu ise, yönetenlerin suç korkusunu topluma aşılayarak toplumun kendi içindeki suçlulardan kendi çabalarıyla arınmasını sağlamalarıdır²². Bu yöntemle yönetenler suç

¹⁶ COŞKUN, “Güvenliği Özgürlükte Aramak”, (<http://www.dicle.edu.tr>. erişim tarihi 14.05.2012).

¹⁷ COŞKUN, “Güvenliği Özgürlükte Aramak”, (<http://www.dicle.edu.tr>. erişim tarihi 14.05.2012).

¹⁸ Bkz. KARAGÖZ, s.1.

¹⁹ SOKULLU-AKINCI, s.107.

²⁰ ARSLAN, Zühtü(2007),s.201.

²¹ ATAY, “Temel Haklar ve İlkeler Doğrultusunda İletişimin Dinlenmesi Tedbiri ve Kişisel Güvenlik”, (<http://www.umut.org>. erişim tarihi 22.05.2012).

²² SARI/ÖNKAL, “Suçun Sosyolojisi, Cezanın Felsefesi”,(<http://www.guncelonkal.com>.eri-

korkusunu abartmak suretiyle toplum içine yüksek bir otokontrol oluşturarak suçları azaltmak ve güvenliği sağlamak yoluna gitmektedir. Suç korkusunun kullanılarak toplumu özgürlüklerinden vazgeçmeye yönlendirmek güvenlik-özgürlük dengesinin bozulmasına neden olacağı gibi, yine bu korkuyu besleyerek toplumsal otokontrolü ve bu yolla birey üzerindeki toplumsal baskıyı arttırmak yaşam keyfini ortadan kaldıracak uygulamalar olması nedeniyle tercih edilmemelidir.

II) TANIM

Birçok kaynakta suç korkusu, suçun mağduru olma korkusu olarak açıklanmaktadır²³. Sözlük manasıyla mağdur, haksızlığa uğramış kimse anlamını taşımaktadır²⁴. Hukuksal açıdan mağdur, hakkı ihlal edilmiş kişiyi ifade etmektedir. Ceza hukuk açısından bakıldığında mağdur normla korunan menfaatin sahibi olarak anlaşılmaktadır. Ceza hukuk açısından mağdur ve suçtan zarar gören aynı şeyler değildir. Adam öldürme suçunda suçun mağduru ölen kişiyken, suçtan zarar gören bu ölüm olayı nedeniyle menfaatleri zedelenen kişilerdir²⁵. Kriminolojinin mağdur kavramına bakış açısı daha farklıdır. Kriminoloji, suç kavramını toplumsal bir olgu olarak görmekte bütünsel bir mantık içerisinde değerlendirmektedir²⁶. Kriminolojik açıdan mağdur, suçtan etkilenen kişidir²⁷. Suç korkusu, suçun mağduru olmaktan korkmak olarak değerlendirildiğinde, suçtan etkilenme korkusu olarak da ifade edilebilecektir. Ancak bu dar kapsamlı bir tanım vermek olur. Suç korkusu suçtan etkilenme korkusundan öte bir şeydir. Örneğin, yağma amaçlı saldırıya uğrayan ve kendisini savunmak zorunda kalan kişi, yasal savunma koşulları içersine hareket ettiğini anlatamayabilir, buna bağlı olarak kendisini beklenmedik biçimde şüpheli ya da sanık pozisyonunda bulabilir. Suç korkusu, düşüncemizce suçun mağduru olmak kadar, istemediği halde bir suçun faili olarak görülme korkusunu da içermektedir. Bu nedenle daha

şim tarihi 22.05.2012).

²³ BAHAR, s.133 vd, ÖZTOPRAK/LUX/GÜRSESLİ/İPEK/SEZGİN/GÖLOĞLU/BAĞ, “Çocukların Sokakta Oyun Oynamalarına İzin Verilmemesi-Ebeveynin Suç Korkusu İlişkisi”, (<http://tip.baskent.edu.tr> erişim tarihi 15.05.2012), TAYLAN, s.359.

²⁴ Bkz. Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayını, Ankara 2005, s.427.

²⁵ Mağdur ve suçtan zarar gören kavramları konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. DEĞİRMENCİ, s.36 vd.

²⁶ GERÇEK ÇAKICI, s.84.

²⁷ YÜCEL, Türkiye’de, s.416. Kriminolojinin mağdur kavramına farklı bakış açıları için bkz. POLAT, Ahmet/GÜL, Serdar Kenan(2010), “Kriminoloji araştırmalarında mağdur anketlerinin yeri ve önemi”, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, ISSN:1303-5134, C:7, S:1, s.1293, (<http://www.insanbilimleri.com> erişim tarihi 15.05.2012).

geniş bir tanımlamaya gereksinim bulunmaktadır. Ferraro geniş anlamda suç korkusunu, “bir suça ya da kişinin suç ile ilişkilendirdiği sembollere karşı geliştirdiği bir duygusal korku veya endişe reaksiyonu” olarak tanımlanmaktadır²⁸. Bu tanımdaki semboller terimi suçun mağduru olmak yanında faili olarak görülebilmeyi de kapsadığından, Ferraro tarafından yapılan bu tanımlamanın suç korkusunu dar tanımlamalara göre daha iyi ifade ettiğini düşünüyoruz. Biz, suç korkusunu, suçtan herhangi bir biçim veya konumda olumsuz etkilenme korkusu olarak tanımlıyoruz²⁹.

III) SUÇ KORKUSUNUN NEDENLERİ

Suç korkusunun farklı nedenleri bulunmaktadır. Suç korkusunun önemli kaynaklarından bir tanesi savunmasızlık ya da zayıflık duygusudur. Bazı bireyler suçlara karşı koyamayacak ve direnemeyecek bir yapıya sahip olmakta veya kendilerini suçun potansiyel mağduru olarak görmektedir³⁰. Yapılan araştırmalar yaşlılar ve kadınların, diğer kişilere göre daha fazla suç korkusu yaşadıklarını göstermektedir³¹. İnsanlar hayatlarının belli dönemlerinde türlü sebeplerden ötürü başka insanlara karşı savunmasız kalabilmekte ve bu sebeple korku duymaktadırlar³². Bireyin kendisini savunmasız ve zayıf hissetmesinin farklı nedenleri olabilmektedir. Faziletli insanın ayakları toprağa sağlam basan, yerinden kolay oynatılmayan insan tipi olduğu öne sürülmektedir³³. Bu tarifi faziletli insandan çok güçlü insan tipini anlattığı düşüncesindeyiz. Aksi hale güçsüzlük, faziletsiz olmakla eş anlam ifade eder ki, güç ve fazilet eşanlamlı kavramlar değildir. Her insanın suç fiillerine mukavemet edebilecek fiziki ve psikolojik yeterliliğe sahip olması beklenemez. Bütün fiziki şartları ve fizyolojik koşulları yönünden kusursuz bedene sahip insan yok gibidir. Hemen

²⁸ DOLU/ULUDAĞ/DOLUTAŞ, s.62.

²⁹ Bu tanımda kullanılan suçtan olumsuz etkilenme tabiri, suçun olumlu etkisinin bulunamayacağı düşüncesiyle eleştirilebilir. Suçun tasvip edilemeyeceği hususunu belirtmek dahi anlamsızdır. Ancak, göreceli bir bakış açısıyla suçun işleyen açısından gelir arttırma neticesi doğurabileceği gerçekliktir. Örneğin, kaçakçılık suçunun faili toplum zararına zenginleşmektedir, bu zenginleşme göreceli olarak suçun faili açısından olumlu değerlendirilebilir. Hırsızlık suçunda failin mal varlığında artış, mağdurunda ise azalış söz konusudur. Bu artış fail tarafından olumlu görülebilirken, mağdur açısından olumsuz etki olarak değerlendirilecektir. Yani buradaki olumsuz etki terimi objektif değil, suç korkusu yaşayanın subjektif durumu ile ilgili bir değerlendirme niteliği taşımaktadır.

³⁰ DOLU/ULUDAĞ/DOLUTAŞ, s.66.

³¹ TUNÇ, s.58, DOLU/ULUDAĞ/DOLUTAŞ, s.66.

³² ÖZYURT, “Hürriyete Karşı Suçlar-Tehdit Suçu”, (<http://www.hukukum.com>.erişim tarihi 17.05.2012).

³³ YÜCEL, Suç Korkusu, s.279.

hiç kimse, aynı anda sindirim, dolaşım, solunum, üriner ve sinir sistemlerinin her birinin ortalama kapasitesine sahip değildir³⁴. Kişinin doğuştan gelen fiziki ve psikolojik yapısı ya da sonradan oluşan bazı rahatsızlıklar nedeniyle suç fiillerine direnme göstermesi zor olabilir. Bazen birey gerçekte böyle bir zorluk olmasa da, kendini suça karşı aciz veya güçsüz hissedebilir. Bu güçsüzlük hissi, bireylerde suç korkusu oluşturabilmekte ve var olan korkuyu arttırabilmektedir.

Eski çağlardan beri insanlar doğanın olumsuz etkilerinden korunmak ve güvenliği sağlamak amacıyla mağaralardan kentleşmeye doğru adım ilerlemiştir. Kentleşme insanların güvenliğini sağlayan boyutuyla beraber, kent güvenliği denilen yeni bir kavramın doğmasına yol açmıştır³⁵. Suçların mekansal açıdan dağılımı söz konusu olduğunda, kentsel alanlarda bir yoğunlaşma olduğu göze çarpmaktadır³⁶. Bu tespit kırsal alanlarda suç işlenmediği anlamına gelmemekle beraber, suçun daha çok şehirlerde işlendiğini anlatmaktadır. Suçun kentsel alanlarda yoğunlaşmasının ilk nedeni, nüfusun buralarda toplanıyor olmasıdır³⁷. Nüfus artışı doğal olarak suç sayısında da artışa neden olmaktadır. Kentlerin nüfusu bir yandan kendi içinde artarken, diğer yandan göçlerin etkisi geometrik biçimde nüfus artışlarına, bu durum da suçların hem sayısının, hem de çeşidinin fazlalaşmasına sebebiyet vermektedir. Sağlıksız kentleşme bir yana, kentleşme başlı başına suçları ve suç korkusunu da çoğaltmaktadır. Kentleşme ve suç arasındaki ilişki oldukça eskiye dayanmakta, kalabalık ve heterojen nüfus yapısı, farklı kimliklerin varlığı, toplumsal denetimin zayıflığı, ekonomik ve mali kaynakların zenginliği, kentleri suç açısından ideal ortamlar haline getirmektedir³⁸. Sosyal hareketliliğin hızlanması, farklılıkların biraraya gelmesi çeşitli nedenlerle bir suç alt kültürünün teşekkülü, kentleşmede suçluluğu etkileyen faktörlerdir. Büyüyen kentlerde yaşamın anonim hale gelmesi, dolayısıyla insanları birbirini tanımaz hale getirmekte, yanyana yaşayan insanlar manen birbirinden

³⁴ TOROSLU, s.91-92.

³⁵ Kent güvenliği kavramı, kentleşme süreci içinde ortaya çıkan güvenlik gereksinimini ve buna yönelik geliştirilen stratejileri ifade etmektedir. GÖKULU, s.210.

³⁶ GÜREMEN, Lale(2011), “Amasya Kenti Özelinde Asayiş Suçlarının Kentsel Mekanda Dağılım Özellikleri ve Nedenselleri Üzerine Bir Araştırma”, Akademik Bakış Dergisi, S:25, Temmuz-Ağustos Sayısı, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, s.2, (<http://www.akademikbakis.org>, erişim tarihi 19.05.2012).

³⁷ GÜREMEN, s.2.

³⁸ KARASU, s.256. Araştırmalar hırsızlık suçlarının en yoğun olduğu yerlerin kentlerin zengin semtleri olduğunu göstermektedir. Bkz. UZUN/ALİAĞAOĞLU, s.443.

soyutlanmış hale girmektedirler³⁹. Daha çok köylerde ve kırsal kesimde hayat bulan büyük aile yapıları içerisinde bir kadının eşinden gelecek şiddet ve tehdit eylemi aile büyükleri tarafından engellenebilirken, günümüzde kentlerle genelleşen çekirdek aile yapısı içerisinde, bu tür eylemleri önleyecek kişiler olmadığı gibi, çoğu zaman şiddet fiiline tanıklık edecek kimse bulmak dahi mümkün olmamaktadır⁴⁰. Aile içerisinde oluşan şiddet olaylarında, şiddet mağdurunun iddiasının karşısında, çoğu zaman şüphelinin sözü geçen eylemleri işlemediği yolundaki savunması bulunmakta, tanık olmaması, soruşturma makamlarını ne yapacağını bilemez hale getirmektedir. Kuşkunun şüpheli lehine yorumlanmasına dair genel muhakeme hukuku ilkesi doğrultusunda, bu tür başvurular çoğunlukla takipsizlik(kovuşturmaya yer olmadığına dair) kararları ya da beraat hükümleriyle sonuçlanmakta, müracaatının sonuçsuz kaldığını gören kişiler yüksek boyutlu suç korkuları yaşamaktadır⁴¹. Yan dairede oturan komşusunu tanımayan apartman sakini duyarsızlaşmakta, kurumlar işlenen suçlardan haberdar olamamaktadır. Kentleşme küçük toplumsal yapılar içerisinde işlenen suçların resmi mercilere iletilmesini ve delillendirilmesini güçleştirmekte⁴², bu durum zorunlu olarak suç korkusu doğurmaktadır. Sağlıksız kentleşme ise suç korkusunu katlamaktadır.

Sosyal düzensizlikler de suç korkusunun oluşumuna ve etkilerinin artmasına neden olmaktadır. Terk edilmiş ve harabe haline gelmiş binaların varlığı, sokak aydınlatmasının yetersizliği, açık alanlarda alkol ve uyuşturucu madde satımı, sokak ve cadde köşelerinde insanların rahatsızlık verici biçimde toplanmaları suç korkusu doğurmaktadır⁴³. Yaşadığı mahalleyi sosyal olarak düzensiz bulanların, diğer bireylere göre daha büyük suç korkusu yaşadıkları araştırmalarla teyid edilmiştir⁴⁴. İyi yapılanmış bir toplumsal örgünün bozulması da benzer sonuçlar çıkarmakta, dayanışmanın güçlü olduğu yapılarda bu özelliğin zayıflaması suç korkusunu yükseltmektedir⁴⁵.

Yoksulluk, suç işlenmesini haklı kılacak bir sebep olmamakla birlikte⁴⁶,

³⁹ UTKU, “Kentleşme Ve Suç”, (<http://www.yayin.adalet.gov.tr.erişim tarihi 19.05.2012>).

⁴⁰ Aynı yönde Bkz. ERYILMAZ/GÜLEÇ/BÜKER, s.5.

⁴¹ 2012 yılı mayıs ayı içerisinde Kayseri’de eşi tarafından öldürülen D.Ü.’nün, öldürülmeden önceki yedi aylık süreçte eşi tarafından tehdit edildiği yolundaki üç başvurusu tanık bulunmadığı için kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlarla sonuçlanmıştır.

⁴² ERYILMAZ/GÜLEÇ/BÜKER, s.5.

⁴³ DOLU/ULUDAĞ/DOLUTAŞ, s.67.

⁴⁴ KARAKUŞ/McGARRELL/BAŞIBÜYÜK, s.174 vd.

⁴⁵ Bkz. DOLU/ULUDAĞ/DOLUTAŞ, s.67-68.

⁴⁶ Kemal Tahir, “Karılar Koşusu” isimli kitabında yoksulluğu önemli bir suç nedeni olarak görmekle birlikte, kendisinden yaşça küçük aşığı, komşu oğlu Ali ile birlikte olup kocasını ze-

suç işlenmesini arttırmaktadır. Araştırmalar yoksulluk ve suç arasında anlamlı bir ilişkinin varlığını göstermektedir. Yoksulluk, özellikle mal varlığına karşı işlenen suçlarının oranını yükseltmekte ve kişileri suça itmektir⁴⁷. Yoksulluk, evsizlik ve sokaklarda yaşayan insan yığınlarının oluşumuna neden olmakta, böylelikle hem suçlar hem de şiddet olaylarının sayısı fazlalaşabilmektedir⁴⁸. Yine yoksulluğun suç motivasyonunu arttırdığı ve yoksulluğun hakim olduğu bölgelerde suç işleme olasılığının yükseldiğini kaynaklar belirtmektedir⁴⁹. Yoksulluk ve suç korkusu üzerine yapılmış araştırmaya rastlayamamış olmakla beraber, yoksulluğun suç korkusunu arttırdığı düşüncesindeyiz. Yoksulluk, tek başına bir sosyal düzensizliğin ifadesidir. Sosyal düzensizlikler suç korkusunu yükseltmektedir. Bu anlamda yoksullukla suç korkusu arasında ilişki bulunduğu kabul edilmelidir. Ayrıca suçları artıran etkinin, suç korkusunu da arttırması doğal görülmelidir. Yoksulluğun, bir suça maruz kalındığında avukat tutma, soruşturma ve kovuşturma sürecini yakından takip etme olanaklarını zayıflatması da suç korkusunu tetikleyebilecektir. Bu durumda olanların suçtan etkilenmekten, diğer kişilere göre daha fazla korku duymaları beklenen bir durumdur.

Yoksulluğun suç korkusunu arttırma etkisi varken, refah düzeyinin yükselmesi de bu korkunun kaynağı olabilmektedir. Refah seviyesinin yüksekliği, bireylere farklı maddi ve manevi kazanımlar sağlamakta, dolayısıyla kişilerin bunları kaybetme korkusu da artmaktadır. Örneğin, geleneksel aile yapısında, “gelin” veya “ev hanımı” olarak kaybedecek fazla şeyi olmayan bayanlar, refah toplumu içerisinde birey olarak etkin varlık gösteren maddi ve manevi kazanımlar elde eder konuma gelebilmektedir⁵⁰. Eskiden servetin bir unsuru sayılan ve fazlaca kişinin sahip olmadığı otomobiller, her evin önünde birden fazla sayıda bulunabilmektedir. Kaybedilecek şeyler arttıkça, kaybetme korkusu ve suça maruz kalma korkusu da artmaktadır⁵¹.

hirlerken iki çocuğunun ölümüne de sebebiyet veren Hanım adlı kadının fiilinin yoksulluktan kaynaklansa da hoş görülemeyeceğini İstanbullu karakterinin ağzından “...Cehalet... Fekaralık... Anlaşıldı ama her cahil ve fukara kadın komşusunun oğluna tutulunca çocuklarının babasını sıçanotu ile zehirlerse...” şeklindeki sözlerle ifade etmiştir. Bkz. GÖZMEN, Kemal Tahir’in Karılar Koşuşu Adlı Romanında Suç ve Kadın, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Ödevi, (Ankara, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi). Yoksulluk suç işlenmesini haklı kılacak bir neden olmayıp, suçun önlenmesi için mücadele edilmesi gereken bir sebeptir.

⁴⁷ DİNLER/İÇLİ, “Suç ve Yoksulluk Etkiselliği (Isparta Cezaevi Örneği), ([http://www.veyseldinler.com](http://www.veyseldinler.com.erişim tarihi 19.05.2012) erişim tarihi 19.05.2012).

⁴⁸ Bkz. FIRAT, s.206.

⁴⁹ Bkz. GÜREMEN, s.4-5.

⁵⁰ ERYILMAZ/GÜLEÇ/BÜKER, s.4.

⁵¹ Aynı yönde ERYILMAZ/GÜLEÇ/BÜKER, s.4-5.

Suçun mağduru olmak, suç korkusu doğurmakta ya da olan suç korkusunu arttırmaktadır. Suçtan mağduru olan, kriminolojik bakış açısıyla ondan etkilenen kişiler, yeniden bir suçla karşı karşıya kalabileceklerini düşünmeye başlamakta, diğer insanlara şüpheyle bakmak gibi duygusal tepkiler vermektedir⁵². Ülkemizde son dönemlerde hırsızlık suçlarıyla ilgili bir araştırma, hırsızlık suçunun mağdurlarından %73,2'sinin yeniden aynı suça maruz kalabilecekleri düşüncesinde olduklarını ortaya koymuştur⁵³. Suçun mağduru olan kişiler, bu suçun işlendiği mekanda bir daha bulunmamak, yollarını değiştirmek, geçit, ara yol gibi yerleri kullanmamak, yaşadıkları semt hatta şehri bile değiştirmek gibi tepkiler göstermektedirler⁵⁴.

İletişim ve haberleşme olanaklarındaki artış ve gelişme de, suç korkusunun sebeplerinden birini oluşturmaktadır⁵⁵. Araştırmalar çok televizyon izleyenlerin, az televizyon izleyenlere göre daha fazla suç korkusu duyduklarını belirtmektedir⁵⁶. Gelişen haberleşme ve iletişim imkanlarıyla beraber, insanlar dünyanın her tarafında işlenen suçları, çoğu zaman işleniş biçimleriyle birlikte kısa zamanda duymaktadır. Haberleşme ve iletişimin bir özgürlük olduğu tartışmadan uzaktır. Ancak, bu haberlerin suçla mücadele uzmanlarını bile rahatsız edecek şekilde verilebilmesi, doğru ve kabul edilebilir bir yöntem değildir⁵⁷.

⁵² ULUDAĞ, s.6.

⁵³ TOLUNAY, s.145.

⁵⁴ ULUDAĞ, s.6.

⁵⁵ “Besleme Teorisi” adı verilen devamlı surette ve dramatik biçimde suç haberleri verilmesinin suç korkusunu arttırdığı görüşü, anket sonuçlarıyla doğrulanmıştır. Bkz. YÜCEL, Suç Korkusu, s.286.

⁵⁶ SIGNORELLI, Violence in the Media: A Reference Handbook, ABC Clio inc., Santa Barbara, California, s.48(TAYLAN, s.359’ dan naklen).

⁵⁷ Prof.Dr. Nurçay Türkoğlu, bu gerçeği şu şekilde ifade etmektedir: “Şiddet, daha çok fiziksel şiddet olarak aklımıza geliyor. Gazeteciler ve kurumlar ’yaşanan bir gerçeği yansıtıyoruz’ diyorlar. Halk da ilgiyle takip ediyor. Başkasının başına gelen bir şiddetin izleyici ve okuyucu tarafından seyredilmesinin altında bir zevk olduğundan kolayca söz edemeyiz. Bu bir zevk alma biçimi değildir, daha çok korunma içgüdüsüyle yapılmaktadır. Şiddet haberleri medyadaki dramatik anlatış biçimine de çok güzel bir malzeme oluşturuyor. Çok yaygın televizyon izleyen izleyicilerde, dünyayı televizyonla algılayanlarda şiddet haberleri ve görüntüleri çok çarpık bir algılamaya yaratıyor. Bu algılama sadece başkalarıyla ilgili değil, kendi kendisiyle, kendi çevresiyle, kendi toplumuyla olan ilişkilerini şiddetin her tarafı saran bir kötülük hali olarak algılıyor. Kısacası dünyanın yaşanamayacak bir yer olduğunu düşünüyor. Bu da bireyde çaresizlik duygusu yaratıyor. Yansıtılan gerçekleri çarpık, aksak bir şekilde gören bu insan topluluğu kimseye güvenmeyen, kendisine bile güvenmeyen, her an başına bir iş geleceği kaygısıyla kendini bir yanda bir şiddet kurbanı gibi gören ve bundan kaçınmak için de daha saldırgan bir ruh haline kapılan insanlar haline geliyor”, (<http://www.e-psikiyatri.com>. erişim tarihi 20.05.2012).

Suç korkusu ve ona sebep olan unsurların, ekonomik bir kaynak olarak değerlendirilmesi, bu korkuyu beslemektedir. Günümüzde özel güvenlik önlemleri almak, evleri ve siteleri güvenlik donanımlarıyla donatmak, alarm ve kamera tertibatları kurmak olağan yöntemler olarak görülmeye ve özellikle gösterilmeye başlamıştır. Bireylerin suçtan korunma konusunda arzu ettikleri tedbirleri almalarında, yaşam keyif ve kalitesini azaltmadığı sürece, sakinca yoktur. Ancak, bu tedbirlerin ekonomik getirinin cazibesi nedeniyle suç korkusuna devamlı vurgu yapmak, her an yeni bir suçun işlenebileceği endişesini oluşturma haklı görülebilir bir davranış tarzı değildir. Yine suçtan doğabilecek zararların giderimiyle ilgili faaliyetlerde de aynı davranış tarzı haklı görülemez. Yücel'in çok yerinde aktarımıyla, 2008 yılında bir sigorta şirketinin reklamındaki "Geçtiğimiz yıl Türkiye'de her 6 dakikada bir, bir eve hırsız girdi. On binlerce kişi bunun kendi başına gelebileceğini düşünmemiştir", ibare vb. anlatımlar iyi niyet taşısa da suç korkusunu tetikleyebilmektedir⁵⁸.

Suçun önlenmesi ve suçlunun caydırılması görevini yerine getiren kurumların ve bunların sembollerinin saygınlıklarını yitirmesi, bunlara duyulan güven hissini azalması da, suç korkusunun önemli nedenlerindedir⁵⁹. Toplumda suçun işlenmesini önlemek ve suç işlendiğinde suçluyu cezalandırmakla görevli kolluk ve adliye kurumlarıyla üniforma, cübbe gibi bu kurumları simgeleyen sembolere güvenin azalması, suç korkusu doğurmaktadır.

⁵⁸ YÜCEL, Suç Korkusu, s.286 vd.

⁵⁹ Yaşanmış bir olayı ve bu olayın suç korkusuna etkisini Doç. Dr. Aytekin Geleri, şu sözlerle açıklamaktadır: "Geçen hafta, uzun yıllardır tanıdığım bir arkadaşım beni telefonla arayarak kimsenin olmadığı bir zaman diliminde gündüz evine hırsız girdiğini ve bu durumdan ailece çok etkilendiklerini söyledi. Geçmiş olsun dileklerini iletme üzere ertesi gün evine gittim. Olay öğleden sonra 14:30 civarında, bina görevlisi alışveriş yapmak için markete gittiği esnada evin çelik kapısının kilitleri kırılmak suretiyle gerçekleştirilmiş. Karı koca ikisi de adeta şoktaydı. Ancak eşi hanımefendi olaydan çok daha fazla etkilenmiş, ürkek ve titrek sesle konuşuyor, evde yalnız kalmaktan korkuyor, "iyi ki evde yoktum, ya yalnız olduğumda hırsız eve girseydi ben ne yapardım?" diyerek içinde yaşadığı durumun vahametini ifade etmeye çalışıyor. Durumu ilk önce komşular fark ediyor ve hem polise hem de ev sahibi olan arkadaşına telefonla haber veriyorlar. Arkadaş ve eşi eve polisten sonra geliyor. Her ikisi de polis olaya yaklaşımından, tutum ve davranışından pek memnun olmadıklarını, polislerin hırsızlık olayını adeta çok normal bir suç türü olarak gördüklerini ve mağdur psikolojisine hiç önem vermediklerini özellikle vurguladılar. Bu tabloyu görünce suçla mücadele yaklaşımlarında karşılaşılan ve teorik olarak çok büyük önem arz eden iki konuya pratik olarak şahit oldum. Bunlar, suç sonrası mağdurların yaşadığı sorunlar ve suç korkusunun, güvenlik endişesinin insanlar üzerindeki olumsuz etkileri." GELERİ, Aytekin, "Suçla Mücadele Politikalarının Üvey Evlatları:Mağdurlar", (<http://www.sde.org.tr.erişim> tarihi 25.05.2012). Suçla mücadele görevini yürüten kolluğun bireylere yaklaşım tarzıyla güven vermesi ve saygınlık oluşturmada, suç korkusunun önlenmesinde, suçluya ulaşip cezalandırılmasını temin etmesinden çok daha büyük değer taşıyabilmektedir.

ve suç korkusunun artışına neden olmaktadır⁶⁰. Organize suç örgütlerine ve büyük ölçekli suçları işleyenlere yönelik soruşturmaların toplumsal huzur ve güvenliğin sağlanmasında yadsınamayacak değeri bulunmaktadır⁶¹. Bununla birlikte yapılan araştırma ve incelemeler toplumun bireylerinin, semtlerinde devriye gezen güleç ve saygın polis görüntüsünün, güvenlik duygusu sağlama ve suç korkusunu önlemede büyük çaplı soruşturma yapmaktan çok daha faydalı olduğu sonucunu çıkartmaktadır⁶². Bu nedenle adliye, kolluk ve bunların sembollerine duyulan güvenin azalması, suç korkusunun temel kaynaklarından birini oluşturmaktadır⁶³. Buna karşılık saygın ve halkla ilişkileri iyileştirilmiş bir kolluk gücünün varlığı, suç korkusunu azaltmaktadır⁶⁴. Adliyelerin ve adliye hizmetine duyulan güven ve saygınlığın azalmasının da, suç korkusuna olumsuz etki edeceği bir gerçekliktir. Adalet sistemine duyulan güvensizliğin her zaman suçlular lehine sonuçlar doğurduğu, suça maruz kalanların mağduriyetini arttırdığı bir gerçeklik olduğuna göre⁶⁵, adliyelere olan güvenin azalmasının suç korkusuna neden olduğu ve fazlalaştırdığı da bir gerçeklik olarak ortaya çıkacaktır.

Cezaların caydırıcılıktan uzak olması suç korkusunu arttıran önemli nedenlerdendir. Cezaların caydırıcılığının suç işlenmesinin önlenmesinde tek araç olmadığı kuşkusuzdur. Tek başına ceza ve ondan beklenen caydırma fonksiyonu, suçların önlenmesinde her zaman arzu edilen neticeyi vermemektedir⁶⁶. Kaldı ki, caydırma cezanın amaçlarından sadece bir tanesidir. Eleştirilere konu olsa da, cezanın ödetme dahil birçok amacı bulunmaktadır. Cezanın amacı ne olursa olsun, bireyler cezanın caydırıcı etki doğurmadığını düşündüklerinde suç korkusuna kapılabilmektedirler. Bireylerin gözünde cezanın caydırıcı olmaması, cezaların niceliğinden diğer deyişle miktarından öte, yargılamanın hızlı yapılmaması, tutuklama yetkisinin yerine ve eşit kullanılmaması, sıklıkla af yasaları çıkartılması, şartla tahliye ve pişmanlık yasaları adı altında ceza indirimi uygulanması gibi uygulamalar yoluyla cezanın etkinliğinin azaltılması olarak görülmektedir⁶⁷. Toplum ve onu

⁶⁰ Aynı yönde KUL/TAYFUN, s.45 vd.

⁶¹ Aynı yönde, TAŞTEKİN, “Özel Ekip Yöntemi”, ([http://www.caginpolisi.com.tr.erişim tarihi 20.05.2012](http://www.caginpolisi.com.tr.erişim-tarihi-20.05.2012)).

⁶² Bkz. DOLU/ULUDAĞ/DOLUTAŞ, s.61-62.

⁶³ KUL/TAYFUN, s.47 vd.

⁶⁴ Bkz. ALPKAN,/PALACI, s.93.

⁶⁵ Bkz. KORKMAZ, İlhan, “Dünya Düzeni ve Ülke Sorunlar ve Çözüm Arayışları-1”, ([http://www.yenimakale.com.erişim tarihi 20.05.2012](http://www.yenimakale.com.erişim-tarihi-20.05.2012)).

⁶⁶ KIZMAZ, Ceza, s.210 vd.

⁶⁷ DOLU/BÜKER/ULUDAĞ, s.69 vd.

oluşturan bireyler, suç, ceza, tutuklama dahil koruma tedbirleri, şartlı tahliye gibi infaza ilişkin uygulamaların tamamını birbirinden ayırmamakta ve ceza kavramı dahilinde görmektedir⁶⁸. Bireyler hangi sebebe dayanırsa dayansın, cezanın caydırıcı olmadığını düşündüklerinde suç korkusuna kapılmaktadır⁶⁹.

IV) SUÇ KORKUSUNUN ETKİLERİ

1) Olumsuz Etkileri

Suç korkusu toplum içerisinde birçok olumsuz etki oluşturmaktadır. Suç korkusu taşıyan bireyler pencerelerini demir korkuluklarla çevirme, kapılarını daha sağlam olanlarıyla değiştirme, kamera ve alarm tertibatları kurdurma, bahçe ve site girişlerinde güvenlik noktaları oluşturma, yirmidört saat güvenlik görevlisi bulundurma gibi küçümsenmeyecek masraflara girmekte, yaşam kalitesini yükseltmek amacıyla kullanılacak ekonomik getiriler, güvenliğe yönlendirilmektedir⁷⁰. Özellikle son dönemlerde suç korkusuna dayalı güvenlik önlemlerinin alınması için harcanan paraların yüksek meblağlara ulaştığını kaynaklar açık biçimde belirtmektedir⁷¹. Kişiler ve özel kuruluşların bu harcamalarının yanında devletin de, kamera sistemi kurma, farklı güvenlik önlemleri alma konusunda çok büyük paralar harcadığı da gerçekliktir⁷².

Suç korkusunun bireyler açısından olumsuz etkisi, insan psikolojisini bozması ve buna bağlı olarak yaşam kalite ve keyfini düşürmesidir.⁷³ Bireylerin bir konuda devamlı korku yaşamaları, ruh hallerini negatif yönde etkilemekte ve psikolojik rahatsızlıklara dahi sebebiyet verebilmektedir. Suç korkusu nedeniyle geceler evinden çıkamayan, sinema ve tiyatroya gidemeyen, arkadaşlarıyla dışarıda zaman geçiremeyen insan için yaşam keyfi ve kalitesinin önemli ölçüde düşeceği gerçeği, izahtan varestedir.

Büyük ekonomik kayıplara neden olması ve kişilerin psikolojisini bozarak yaşam kalitesini düşürmenin yanında, suç korkusunun çok önemli bir diğer etkisi, sosyal dayanışmayı bozmasıdır. Suç korkusu, sosyal

⁶⁸ Aynı yönde TAŞKIN, s.315.

⁶⁹ Bkz. KUL/TAYFUN, s.45 vd.

⁷⁰ Bu konuda Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir araştırma, suçtan korunmak için halkın %51'inin ikinci kilit, %15'inin alarm, %8'inin pencere demiri taktırdığı, %52'sinin silah bulundurduğunu göstermiştir. TUNÇ, s.60.

⁷¹ TUNÇ, s.60.

⁷² TUNÇ, s.60.

⁷³ Bkz. ÖZTOPRAK/LUX/GÜRSESLİ/İPEK/SEZGİN/GÖLOĞLU/BAĞ, s.1.

davranışlara baskı yapmakta ve sosyal davranış biçimlerini değiştirmektedir. Bireyler kendilerinin ya da yakınlarının herhangi bir suçla karşılaşacaklarını düşünmekte, başkalarıyla iletişim kurmakta zorlanmakta, birbirleriyle iletilerini azaltmakta ve sonuç olarak toplumsal dayanışma zarar görmektedir⁷⁴. Suç korkusu toplumsal dayanışmayı azaltmakta, böylelikle sosyal kontrol mekanizmaları anlamını yitirmekte, insanlar evlerine kapanmakta, sokaklar ve caddeler suçlular için rahat alanlar haline gelmektedir⁷⁵. Sosyal dayanışmayı azaltan suç korkusu bu özelliğiyle suç sayısı ve çeşidinin artmasına da sebep olmaktadır.

Suç korkusunun doğasından kaynaklanan büyük bir olumsuzluğu anlamlandırılmayan geometrik artış gösterme özelliğidir. Süddeutsche Zeitung isimli bir gazetenin 1995 yılında Almanya’da yaptığı ankette “en çok neden korkuyorsunuz?” sorusuna %59 oranında “artan suçluluk” cevabı verilmiştir. Oysa, istatistiksel olarak bir şiddet suçunun mağduru olma riski, aynı tarihte %0,26 olarak tespit edilmiştir. 1993 yılında Rusya’nın St.Petersburg kentinde yapılan bir ankette halkın %56’sının saldırganlık ve şiddet suçlarından korktuğu belirlenmiştir. Oysa aynı kentte 1991 yılında yapılan ankette kent nüfusunun tamamına yakını kendisini güvende hissettiğini belirtmiştir⁷⁶. İki yıllık süreçte suç korkusunun artış oranı açıklanamaz⁷⁷ biçimde yüksektir. Suç korkusu doğası gereği, geometrik oranlarda ve hızlı artış gösteren olumsuz bir yapıya sahiptir. Suç korkusunun doğasından kaynaklanan diğer bir olumsuz özelliği ise, suçtan kaçınma temelli bir korku iken, suçun artışına neden olabilesidir. Yukarıda da anlattığımız üzere, kişilerin yaşamdan kaçmaları ve sosyal dayanışmayı bozan yönleriyle suç korkusu, ortak toplumsal kullanım alanlarının suçlulara bırakılması sonucunu doğurmakta ve suç artışına neden olmaktadır. Bu korku türü, bireylerin suçtan korunma güdüsüyle hareket ederken, yeni suçların işlenmesine yol açabilmek gibi çelişik bir olumsuzluğu da bünyesinde barındırmaktadır.

⁷⁴ ÖZCAN, s.152.

⁷⁵ SOKULLU-AKINCI, s.106-107.

⁷⁶ DEMİRBAŞ, “Suç Korkusunun Yansıması Bakımından Medyada Şiddet Haberleri”, Türkiye’de Bireysel Silahsızlanma ve Şiddet Haberleri”, Umut Vakfı Yerel Medya Seminerleri, (<http://www.fes.tuerkei.org>, erişim tarihi 26.05.2012).

⁷⁷ Hawley, “İnsan Ekolojisi Teorisi” adı verilen teorisinde daha önce dile getirilmemiş bir savı öne sürmektedir. Bu sava göre suçlu ve mağdur dahil insan hareketlerinde mekan kadar, zamanın da önemi bulunmaktadır. İnsan hareketleri hafta, ay, yıl gibi aynı zaman dilimi içinde benzeşmekte ve kesişebilmektedir. Bkz. GÜREMEN, s.4. Bu sav, iki yıllık süre içerisinde insanların suç korkusu konusunda benzer bir davranış tarzı göstermesini anlaşılır kılabilir. Ancak, iki yıllık süre içerisinde suç korkusunun böylesine artış göstermesi, düşüncemizce onun doğası dışında bir nedenle kolaylıkla açıklanamaz.

2) Olumlu Etkileri

Suç korkusu sadece olumsuz etkiler doğurmamakta, olumlu bir takım etkileri de bulunmaktadır. Suç korkusunun olumlu bir etkisi, sakinme ve korunma duygusu oluşturması nedeniyle bu korkuyu taşıyan kişilerin suçla karşılaşma riskini azaltmasıdır. Evinden fazla çıkmayan, geceleri ortak yaşam alanlarına karışmayan, devamlı temkinli biçimde hareket eden kişilerin suça maruz kalma olasılığı doğal olarak azalmaktadır. Suç korkusu, bu korku üzerinde araştırma yaparak toplumun suç, özgürlük ve güvenlik kavramlarına bakış açısını belirlemek açısından da fayda sağlamaktadır. Bunun yanında suç korkusunun, toplumun genelinde değil, ancak küçük ve dar alanlarında sosyal dayanışmayı güçlendirebildiği de gözlemlenmektedir. Suça maruz kalma korkusu, hırsızlık gibi suçlardan korunmak için sosyal etkileşim ve dayanışma doğurmaktadır⁷⁸. Örneğin, hırsızlık suçundan korunmak için bireyler birlikte yaşayacakları siteler oluşturabilmektedir.

3) Suç Korkusunun Olumlu ve Olumsuz Etkilerinin Birlikte Değerlendirilmesi

Suç korkusunun olumlu etkilerinin bulunduğu bir gerçektir. Ancak bu olumlu etkiler, olumsuz etkileriyle kıyaslandığında küçük kalmaktadır. Suça maruz kalma korkusuyla evinden dışarı çıkmayan, toplumsal yaşama yeteri düzeyde katılmayan kişinin suçla karşılaşma riskinin azalması değerli değildir. Güvenlik, özgürlükle beraber var olduğunda anlam ifade eder. Ayrıca, suç korkusu bu korkuyu yaşayan bireyin çoğu zaman gereğinden fazla temkinli olması nedeniyle kendisinin suça maruz kalma olasılığını düşürürken, başka bireylerin suça maruz kalma ihtimalini arttırmaktadır. Suç korkusu nedeniyle boşalan sokaklar ve caddeler, geceleri ıssız kalan mekanlar suça meyilli kişiler tarafından kullanılmakta, suç korkusuyla kendisini koruyan birey, toplumun diğer üyelerinin suçla karşılaşma olasılığını yükseltmektedir. Suç korkusu toplumun bazı alanlarında dayanışmayı sağlasa da, toplum genelinde dayanışma duygusunu zayıflatmaktadır. Siteler ve daha korunaklı ortak yaşam alanları oluşturan bireyler, kendi içinde bir dayanışma sergilese de, aslında toplum genelinden, en azından kısmen kopmakta ve sosyal dayanışma toplum temelinde zayıflamaktadır. Suç korkusunun olumsuz etkileri, olumlu etkilerinden çok fazladır. Bu nedenle etkilerinin giderilmesi veya asgariye indirilmesi en azından dengelenmesi⁷⁹ gereklidir.

⁷⁸ ÖZCAN, s.153.

⁷⁹ Mevlana'nın "korku erkektir, umut dişi, onlardan ölümsüz ve temiz şeyler doğar" sözü korkunun dengelenmesi gerektiği konusunda söylenmiş en güzel cümlelerden biridir.

V) SUÇ KORKUSUNUN GİDERİLMESİ, CEZANIN CAYDIRICILIĞI

1) Genel Olarak

Suç korkusunun giderilmesi konusunda, kentsel alanların düzenlenmesi, yoksullukla mücadele, haber kirliliğinin önlenmesi, toplumun genelinin bilinçlendirilmesi, toplum destekli kolluk uygulamalarının yaygınlaştırılması, kolluk ile vatandaş işbirliğinin sağlanması, suçla mücadele görevini yürüten birimlerin saygınlığının artırılması, adliyelere olan güvenin erezyona uğramasının önlenmesi gibi birçok yöntemin uygulanması mümkün, hatta gerekli görülmektedir. Bu yöntemlerin her birinin incelenmesi geniş kapsamlı çalışmaları gerektirmektedir. Bu çalışma kapsamında suç korkusunu gidermede cezanın caydırıcılığı ve küçük suçlarla mücadelenin önemi üzerinde durulacaktır.

Ceza, bir emri ihlal eden kimseye çektirilen acıyı ifade etmektedir⁸⁰. Cezanın esas karakteri acı verici olmasıdır. Antolisei tarafından çok haklı biçimde belirtildiği gibi, “*acı vermeyen cezadan söz etmek, karanlık ışıktan, veya soğuk ateşten söz etmek gibidir*”⁸¹. Acı vericilikten kasıt, cismi eza verilmesi değil, cezanın oluşturduğu mahrumiyet duygusudur. Tarih boyunca cezanın haksız, faydasız, hatta zararlı olduğunu ileri süren düşünürler devamlı var olmuştur⁸². Bu görüşler halen varlıklarının sürdürse de, cezanın gereksizliği düşüncesi bir hayalden ibaret kalmıştır⁸³. Günümüzde bile, ceza yaptırımını kullanmayan bir toplumsal yapının mevcut bulunmayışı, cezanın gereksizliği savının haksızlığını kanıtlamaya yeterlidir⁸⁴. İnsanları

⁸⁰ TOROSLU, s.373.

⁸¹ TOROSLU, s.373.

⁸² TOROSLU, Ceza Müeyyidesi, s.21. Yazarın belirttiği üzere, cezaya karşı görüşler aslında insanın iç dünyasından kaynaklanmaktadır. Ağır bir mahkumiyet kararından sonra duruşma salonundaki izleyicilerin sessiz ve yavaş yavaş uzaklaşması, insan iç dünyasının cezanın oluşturduğu tedirginliğe verdiği tepkidir.

⁸³ Hakimlerin takdir hak ve yetkisinin büyük ölçüde geliştirilerek ceza kanunlarının özel kısımlarının kaldırılması ve bu suretle hakimlerin birer sosyal doktorlar sıfatıyla suçluları serbestçe tedavi edebilecekleri savı da bir ütopyadan öteye gitmemiştir. Bkz. BEKRİ, Nedim M., “Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi ve İlkenin Uluslararası İnsan Hakları Belgeleri ile Uluslararası Ceza Hukuku Uygulamalarındaki Durumu”, (<http://www.yayin.adalet.gov.tr.erişim> tarihi 26.05.2012).

⁸⁴ 16. Yüzyılda ticaret, sanayi ve ekonomi konularında Avrupa'nın en ileri devleti haline gelmiş olan Hollanda'nın, servet ve gücünün hatırı sayılır bölümünü ceza konusundaki harcamalara ayırmış olması,-bkz. DÖNMEZER/ERMAN, s.651, dpn.11- cezanın ileri toplumların refah dönemlerinde bile vazgeçilemez olduğunu göstermektedir.

suç işlemekten geri kılan tek aracın ceza olmadığında tereddüt yoktur, fakat ceza olmadan toplumsal düzenlerin yürütülemeyeceği de kuşkudan uzak görülmelidir. Cezanın en önemli amaçlarından bir tanesi kişiyi ve toplumu suç işlemekten caydırmaktır⁸⁵. Suç işlediğinde cezayla karşılaşan birey bir daha suç işlemekten çekineceği gibi, suç işleyen cezalandırıldığını gören ve öğrenen toplumun diğer üyeleri de, suç işlemekten çekinecektir⁸⁶. Sadece caydırıcılık üzerine kurulmuş ceza adaleti sistemlerinin suçu önlemede yeterli başarıyı elde edemedikleri kriminolojik araştırmaların ortaya koyduğu bir realitedir⁸⁷. Cornwell ve Trumbull'ın yaptığı araştırmalar sırf caydırıcılık üzerine kurulu ceza adaleti sistemlerinin caydırma özelliğinin geçmişe oranla azaldığını göstermektedir⁸⁸. İslah, iyileştirme ve günümüze uygun adli stratejiler geliştirilmeden, yalnızca cezanın caydırıcılık özelliğini kullanmak suretiyle suç ve suç korkusunun önlenmesine olanak bulunmamaktadır. Ancak bu durum ceza ve onun caydırıcılığından vazgeçilebileceği anlamını doğurmamakta, aksine güncel adalet politikalarının cezanın caydırıcılığı ile birlikte değerlendirilmesi gerekliliğini ortaya çıkartmaktadır. Sarı ve Önkal'ın haklı ifadesiyle, çağımızda cezaların suçların yenilenmesi, doğruymuş gibi benimsenmesi, geliştirilmesi ve sürdürülmesi noktalarını kırabilecek orjinallikte ve işlevsel olarak da ıslaha yol açacak nitelikte olması gerekmektedir. Caydırıcılık günümüzde de, ceza adaletinin vazgeçilmez bir parçasıdır ve düşüncemizce ileride de böyle olmalıdır. Caydırmayan cezanın, gerçekte ceza sayılması kolay değildir⁸⁹. Özellikle toplumun suçun önlenmesi ve suç korkusunun giderilmesi dahil birçok konudaki düşüncesi, bu konulardaki olumsuzlukların cezaların caydırıcı olmamasından kaynaklandığı yönündedir⁹⁰. Toplumunu oluşturan bireylerin düşüncesi suç korkusu konusunda

⁸⁵ KIZMAZ, "Cezaevinin, s.44 vd.

⁸⁶ Özel caydırıcılıkla kişinin adalet mekanizmaları tarafından yakalanması ve/veya sonrasında ceza alması sonucunda kendisinin daha sonra suç işlemekten vazgeçeceği, genel caydırıcılıkla suçlunun adalet mekanizmaları tarafından yakalanması ve ceza alması durumunda bunu görenlerin suç işlemekten vazgeçeceği öngörülmektedir. Bkz. ÖZCAN/DOLU/GÜL, s.4.

⁸⁷ Sadece cezanın caydırıcılığı üzerine kurulmuş ceza adaleti sistemleri, gücün yasallaştırılması ve hukuk kurallarının büyük bir gözaltı ve bireyleri bu güce göre yapılandırma araçları haline dönüşmesi sonucunu doğuracaktır. Bkz. KUTLU, s.88. Sırf cezanın caydırıcılığı temeline dayalı bir hukuk sistemi, Derrida ve Robert Cover'ın anlatımlarındaki hukukun şiddeti meşrulaştırması ile eş değer sonuçlar doğurur. Bkz. DOUZINAS, s.28-29.

⁸⁸ Bkz. AKKUŞ, "Suçun Ekonomik Modelleri", (<http://www.econturk.org>, erişim tarihi 28.05.2012).

⁸⁹ Cezaların caydırıcılığının değeri konusunda bkz. Anayasa Mahkemesi'nin 20.05.2010 tarihli 2009/51 Esas ve 2010/73 sayılı kararı, 27773 sayılı Resmi Gazete 02 Aralık 2010.

⁹⁰ TUZCU, "Kabahatler Kanunu Ve Uygulanması(Konya Örneği), (<http://www.caginpolisi>).

büyük değere sahiptir. Toplumun üyeleri cezaların ve cezalandırma faaliyetinin caydırıcı olmadığını düşündükleri sürece, cezalar gerçekte caydırıcı olsa bile suç korkusunun olumsuz etkileri giderilemeyecektir. Konuya ülkemizin penceresinden bakıldığında, tartışan kişilerden birinin diğerine “git mahkemeye ver” şeklindeki sıklıkla söyleyegeldiği, alaycı ve ceza adaletini umursamayan sözler, toplumu oluşturan bireylerin genelde cezaların caydırıcı olduğuna inanmadığını göstermeye yeterlidir.

Cezaların caydırıcı olmasının ilk koşulu kesinliktir. Becceria, “Suç ve Cezalar Hakkında” adını taşıyan kitabı insanlık ve ceza hukuku tarihinde bir miladı ifade etmektedir. Becceria’nın kitabında vurguladığı en önemli şey, cezaların kesinliğinin şiddetine tercih edilme gerekliliğidir. Yazara göre küçük bir cezanın kesinliği, infazı kesin olmayan büyük bir cezadan çok daha etkili ve caydırıcı sonuçlar doğuracaktır⁹¹. Becceria’nın bu tespiti ceza kavramına bakış açısını değiştirmiş, caydırıcılık bahsinde kesinliğe önem verilmesini sağlamıştır. Cezalarla ilgili yapılan birçok araştırma cezaların kesinliğinin caydırıcılığı sağladığı ve suç işlenmesini azalttığını ortaya koymaktadır. Tittle ve Rowe, Jensen ve Kenkel tarafından yapılan inceleme ve araştırmalar cezanın caydırıcılığı ve suçun azaltılması konularında kesinliğin büyük değeri bulunduğunu göstermiştir⁹². Kesinlik veya başka bir deyişle kaçınılmazlık, suç işleyen kişinin bunun cezasını mutlak surette görmesi, suç işleyen fiilin gerektirdiği cezadan kaçamaması anlamını içermektedir. Cezaların kesinliğinin, caydırıcılığın önemli bir yönünü oluşturduğu ve kesinliğin caydırıcılık bahsinde cezaların şiddetinden daha büyük değer taşıdığını araştırmalar göstermiştir⁹³. Cezaların kesinliği ve kaçınılmazlığı konusundaki toplumsal inanç ve güvenin tesis edilmemesi suç korkusunu arttırmaktadır. Toplum ve üyelerinin cezaların doğası, kesinliği gibi birçok konuda göreceli olarak bilgisiz veya hatalı bilgiye sahip oldukları bir gerçeklik olabilir⁹⁴. Bursa ilinde liseli gençlerden oluşan 500 kişiyle yapılan bir anket çalışması, uyuşturucu kullanma suçu nedeniyle yakalanan suçluların cezaevine girme ihtimalinin ne olduğu sorusu, 10’lu ölçekle 4,8 olarak cevaplanmıştır⁹⁵. Uyuşturucu kullanımında özellikle ilk kez işlenen suçlar açısından, denetimli

com.tr.erişim tarihi 28.05.2012).

⁹¹ Bkz. AKTAŞ, s.5.

⁹² Bkz. DOLU, s.99.

⁹³ KIZMAZ, Ceza,s.222.

⁹⁴ Bkz. KIZMAZ, Ceza, s.222.

⁹⁵ ÖZCAN/DOLU/GÜL, s.11.

serbestlik uygulamasının cezaevine girme olasılığını ciddi oranda azalttığı gerçeğinin ankete katılanlar tarafından göze alınmamış olduğu, bildirilen oranın yüksekliğinden açıkça anlaşılmaktadır. Bireylerin cezalarla ilgili edindikleri, bilginin her zaman doğru olması beklenmese de, bu konudaki düşüncelerinin suç korkusunu etkilediği kuşkusuzdur. Bu nedenle bireylerde cezanın kesinliği ve kaçınılmazlığı konusundaki güven geliştirmek suç korkusuyla mücadelede önem taşımaktadır. Ülkemiz açısından yapılan araştırmalar bireylerin ceza yasalarının herkese eşit uygulanmadığı, suç işleyenlerin henüz mağdurların ifade işlemlerinin tamamlanmadan salıverildiği, iyi hal, şartla tahliye, pişmanlık ve af uygulamalarının genelleştiği düşünceleriyle bireylerin cezaların kesinliği konusunda yeterli düzeyde güven geliştiremediklerini göstermektedir⁹⁶. Tutuklamanın bir tedbir olduğu ve ceza niteliği taşımadığı, günümüzde açıklanmasına bile gerek bulunmayan bir hukuksal gerçekliğin ifadesidir⁹⁷. Tutuklamayı ceza olarak gören eski anlayışın değerini yitirdiği, günümüzde bu anlayışın terk edildiği belirtilse de⁹⁸, hukukla bir şekilde ilgilenenler dışında toplum üyelerinin çoğu tutuklamayı halen cezanın bir parçası olarak görmektedir⁹⁹. Toplumun genelindeki bu düşüncenin hukuksal açıdan haklı olmadığını açıklamaya gerek yoktur. Ancak, toplum üyelerinin iç dünyasında tutuklanması gerektiği değerlendirilen şüphelilerin tutuklanmamasının suç korkusunu arttıran etkiler doğurduğu da sosyal ve psikolojik bir gerçeklik olarak ortaya çıkmaktadır¹⁰⁰.

Cezaların caydırıcı olmasının ikinci koşulu hızlılıktır. Hızlılık, suç işleyenin gecikmeksizin tespiti, hızlı biçimde yargı önüne çıkartılması, cezalandırılması ve cezanın çektirilmesini ifade etmektedir. Suçlu, eşyanın doğası icabı adalet mekanizmalarının en az bir adım önündedir. Suçlunun fiili işlerken uyması gerekli kurallar yoktur, oysa doğal ve zorunlu olarak suç işleyenin adalet mekanizmaları önüne çıkartılması, yargılanması ve cezalandırılmasıyla, cezasının infazı belli kurallar içerisinde gerçekleşir. Ayrıca, acele edilmesi yanlışlara neden olabilir, oysa adli hizmet yanlışlığı

⁹⁶ SANCAR/AYDIN, s.23 vd, DOLU/BÜKER/ULUDAĞ, s.81.

⁹⁷ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. FEYZİOĞLU/OKUYUCU ERGÜN, s.38.

⁹⁸ KUNTER/YENİSEY/NUHOĞLU, s.751.

⁹⁹ TAŞKIN, s.315.

¹⁰⁰ Sancar ve Aydın tarafından yapılan araştırmalar, suçlu olduğu düşünülen kişilerin salıverilmesi, diğer deyişle tutuklanmamasının bireyler tarafından olumlu algılar doğurmadığını göstermektedir. Bkz. SANCAR/AYDIN, s. 23 vd. “İki kez ev bastı serbest bırakıldı...Sonunda öldürdü” şeklindeki haberler toplumu oluşturan bireylerin tutuklamaya bakış açısını ortaya koymaktadır. Bkz. YÜCEL, Yeni, s.303.

kaldırmaz. Bu nedenle adalet mekanizmalarının suçun işlenişi kadar hızlı olması beklenemez ve düşüncemizce buna gerek de yoktur. Önemli olan cezalandırmanın toplum vicdanının rahatlatılacak hızlılıkta yapılabilmesidir. Geciken adaletin adalet olmadığı söylemi doğrudur. Gecikme toplum vicdanının rahatsız etmekte, hatta yaralamakta, suç işleyenlere cesaret vermekte, suç korkusu doğurmaktadır. Bıçak, “Yaşanan adalet yetmezliğinin sebeplerinden birside ceza yargılamasının yavaş işlemesidir... Ceza adaleti mekanizmasının geç işlemesi ceza adaleti yönetiminin kalitesi ve etkinliği açısından son derece olumsuzdur. Cezanın yararlı olabilmesi, suç eyleminin gerçekleşmesinden kısa bir süre sonra uygulanmasına bağlıdır. Zamanın delilleri yıpratmasına da geç işleyen ceza adaleti zemin hazırlar. Medeni yargılamanın aksine, ceza yargılamasında delillerin önceden hazırlanması mümkün değildir. Dolayısıyla, delillerin zamanla silinmesi, örneğin tanıkların zamanla olayı unutmaları gibi, nedenlerden dolayı ceza adaletinin gerçekleşmesi en kısa sürede bitirilmelidir” şeklindeki anlatımıyla bu gerçeğe vurgu yapmaktadır¹⁰¹. Günümüzde dünyanın her tarafında adaletin gecikmesiyle ilintili sorunlar bulunduğu söylenebilir. Ancak, ülkemiz açısından ceza yargılamasının olması gereken hızda yapıldığını ve cezanın hızlılığının sağlandığını söylemek güçtür¹⁰². Özellikle bu konuda toplum üyeleri arasında cezanın hızlılığına dair bir inanç ve güven oluşmamış olduğu kolaylıkla görülebilir¹⁰³.

Cezaların caydırıcı olmasının önemli bir koşulu da orantılılıktır. Bir yaptırım olarak ceza suçla orantılı bir ağırlığa sahip olmalıdır. Gördüğü ceza suçluya yanlış yaptığını hissettirmelidir. Ceza normu yapılırken, cezanın normun koruduğu ve suç oluşturan fiilin ihlal ettiği menfaatle orantılı

¹⁰¹BIÇAK, “Ceza Adaleti Yönetiminde Kalite ve Etkinlik”, (<http://www.kriminoloji.com.erişim tarihi 09.06.2012>).

¹⁰²Yücel, Cezaların ve yargılamanın hızlılığı konusunda ölçünün “saatin çalışması” esasına uygun belirlenmesi gerektiği düşüncesindedir. Yazara göre saatin yavaşlamasını ya da olduğundan fazla hızlanmasını sağlamak, hataya neden olacaktır. Bkz. YÜCEL, Hukuk, s.24. Bu ölçü, cezaların hızlılığı açısından yeterli olabilir mi? Bunu bilemiyoruz, ancak, bireyler arasında “saat gibi çalışıyor” sözü, arzu edilen ve beğenilen bir tempoyu ifade etmektedir. Bu nedenle saat gibi çalışan bir yargı sisteminin bireylerin beklentilerine cevap verebileceği düşüncesindeyiz.

¹⁰³Turgut Kazan, toplumun cezanın hızlılığı dahil, adalet sisteminin yavaş işleyişine toplum ve bireylerin bakış açısını “Ülkemizde büyük bir adalet yetmezliği yaşanıyor...Sağlam bir hukuk düzeninde, haklı haksıza dönüp “seni mahkemeye vereceğim” der. Bu cümle birçok uyuşmazlığı çözebilir. Ama bizde, genellikle haksız olan, ‘ne bağıryorsun bel!’ diye başlayıp “Mahkemeye ver” sözü ile bitirir” cümleleriyle ortaya koymaktadır. BIÇAK, “Ceza Adaleti Yönetiminde Kalite ve Etkinlik” isimli yazısından naklen, (<http://www.kriminoloji.com.erişim tarihi 09.06.2012>)

belirlenmesi, ağırlaştırıcı ve hafifletici sebeplerin doğru saptanması ve uygulamada yerinde kullanılması gerekmektedir. Cezanın orantılılığı ilkesine aykırı ya da uyumlu olmayan cezalar caydırıcı niteliğini kaybetmekte, bu durum suç korkusunda artışa neden olabilmektedir. Suç işleyene yeterince ceza verilmediği düşüncesi başlı başına suç korkusu doğurmaktadır¹⁰⁴. Bireylerin bakış açısı ülkemizde cezaların genelde orantılı ve bu anlamda caydırıcı olmadıkları yolundadır. Bu konudaki bir yorum, toplumun cezaların orantılılığı konusuna bakış açısını şöyle dile getirmektedir: “...*maalesef, özellikle de ceza kanunlarımızda cezalar hiç de caydırıcı değil... Adam öldürüyor, trafikte katliam gibi kaza yapıyor, karısını, yakınını kesip biçiyor, cadde ve sokaklarda terör estiriyor, etrafa ağır hasar veriyor ama aldığı ceza göstermelik...*”¹⁰⁵. Konuyla ilgili başka bir yorumsa şu şekildedir: “...*Başka ülkelerdeki cezaları bilmiyorum. Ama ülkemizde cezaların ağır olduğu düşüncenize katılamıyorum. Sizin de belirttiğiniz gibi, “infaz rejimine ilişkin sorun”lar ve bunun dışında yavaş işleyen yargı süreci, temyizde dosyaların 2-3 yıl beklemesi, zamanaşımı, sık sık çıkan aflar ve yasa değişiklikleri, hatta Anayasa’ya göre gerekçesi yazılmadan açıklanamayacak olup da Anayasa Mahkemesi’nce açıklanan Anayasa Mahkemesi kararları.... vardır. Yasada yazan ceza ağır olsa da pratikte işlenen birçok suç cezasız kalıyor ya da suçu işleyen çok hafif bir ceza ile kurtuluyor. Bunu hepimiz biliyoruz...*”¹⁰⁶. Bu bakış açısının tamamıyla haklı olduğu söylenemez ve ceza adaleti sistemimizden çıkan cezaların orantısızlığı konusunda bir genelleme yapmaya olanak yoktur. Cezanın orantılı tespit edildiği örnekler küçümsenmeyecek kadar çoktur. Bununla birlikte orantılılık ilkesine uygun belirlenmeyen cezalar, sayıları az da olsa, toplum vicdanında eser bırakmakta¹⁰⁷ ve bu uygulamaların genel olduğu yönünde yanlış inanışlar gelişmesine neden olmaktadır. Böylelikle

¹⁰⁴ TUZCU, “Kabahatler Kanunu Ve Uygulanması (Konya Örneği), (<http://www.caginpolisi.com.tr> erişim tarihi 28.05.2012).

¹⁰⁵ TEPEKÖY, “Cezalar Mutlaka Caydırıcı Olmalı”, (<http://www.flashaber.com.tr> erişim tarihi 10.06.2012).

¹⁰⁶ Av. Cengiz Aladağ tarafından 10.03.2008 tarihli yorum. (<http://www.turkhukuksitesi.com> erişim tarihi 10.06.2012).

¹⁰⁷ “...Gölü çevresinde uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadelede ne kadarlık bir ranttan bahsediyorsak yaklaşık olarak inci kefalı kaçak avcılığında da benzer rakamlar söz konusu. Ancak bu cezalar yeterli değil. Çünkü 5 kilo balık avlamış adama rast geldik 778 TL para cezası uyguladık. Bir kamyona 20 ton inci kefalı yüklenmiş rast geldik buna da 778 TL idare para cezası uyguladık. Bu ceza orantılı bir ceza değil. Bu cezaların caydırıcı olması lazım. Örneğin 2 kilo balık ile yakalanan bir insana uyguladığımız cezayı bir kamyona uygulamakla o kamyoncu-yu caydırabilir miyiz?...” sözleriyle basına yansıyan eleştiri cezaların orantılılığı ilkesine uygun davranmamanın toplumun vicdanında bıraktığı olumsuz etkiye güzel bir örnek sunmaktadır. “Jandarmadan Balık Nöbeti” başlıklı haber, Sabah Gazetesi 01 Haziran 2011.

suç korkusu da tetiklenmektedir. Cezanın işlenen fille orantılı belirlenmesi toplumun suç korkusu dahil birçok tehlikeden korunması konusunda büyük değer taşımaktadır. Lefkoşa İstinaf Mahkemesi 05.01.1982 tarihli Dava No:1170/81 sayılı kararında cezanın orantılılığı ve toplumun tehlikelerden korunması ilişkisini şu gerekçeyle ortaya koymaktadır: “...cezanın caydırıcı, başkalarına ibret verici ve suçun vehameti ile orantılı olması gerekmektedir... Sanığın işlediği suçun Ceza Yasamızın öngördüğü suçlardan en ağırlarından birisi olduğuna kuşku yoktur. O kadar ki yasa koyucu bu suçu işleyenin yaşam boyu hapis cezasına müstahak olabileceğini öngörmüştür. İtiraf etmeliyiz ki bu denli gaddarca işlenen bir cinayet henüz Kıbrıs Mahkemelerinde görülmemiştir. Herhangi bir şekilde hiçbir suçu olmayan maktül tesirsiz hale getirip onun el ve ayaklarını bağladıktan sonra caniane hislerine hakim olamayıp sanığın maktül üzerinde nakış işler gibi 50 bıçak darbesi işlemesi, mantığın, aklın ve insafın hiçbir şekilde kabul edemeyeceği bir vahşet örneğidir. Bu tür eyleme tevessül eden sanığa insan demek insanlığa hakaret etmek olur. Hayvanların dahi hemcinsleri üzerinde bu kadar gaddar bir şekilde ölüm icra ettikleri belki de görülmemiştir. Akıl ve mantığın kabul edemeyeceği bu suçu bu tarzda işleyen kişiye verilecek cezanın sadece ibretimiz ve caydırıcı olması kâfi değildir. Ona verilecek cezanın toplumu ondan korumaya yönelik olması gerekir. Sanığın toplum için ciddi bir tehlike teşkil ettiğine kuşku yoktur. Toplumunu bu tehlikeden korumak mahkemelerin önde gelen vazifelerinden biridir...”¹⁰⁸.

2) Değerlendirmeler ve Öneriler

Cezaların caydırıcı etkisi, suç işleyenler ve işleyecek olanlar üzerinde bir korku oluşturmakta¹⁰⁹, bu korku suç korkusunu dengelemektedir. Suçla bozulan toplum düzenini eski hale getirmeyi amaçlayan ceza ve onun caydırıcılık etkisiyle suç korkusunun giderilmesi ve dengelenmesi arasında vazgeçilmez bir ilişki bulunmaktadır. Cezanın caydırıcı nitelik taşıyabilmesi kesinliği, hızlılığı ve orantılılığı ile mümkün olmaktadır. Cezaların kesinliğinin sağlanabilmesi öncelikle kanunların herkese eşit uygulandığı inancının yerleştirilmesiyle mümkün olacaktır. Doğruluğu tartışılabilir olmakla birlikte, halk arasında ceza yargılaması söz konusu olduğunda güçlünün eninde sonunda haklı çıkacağı yolunda bir inanış bulunduğu görülmektedir. Bu konudaki çalışma ve araştırmalar katılımcıların “garibanlar hep yenik

¹⁰⁸ (<http://www.mahkemeler.net>.erişim tarihi 10.06.2012).

¹⁰⁹ Bkz. TÜFEKÇİ, s.4.

düşüyor” şeklinde beyanlarda bulduklarını belirtmektedir¹¹⁰. Bu algının giderilebilmesi mağdurun gerçek anlamda korunabilmesiyle mümkündür. Ceza adaleti sistemimizde normatif açıdan mağdurun korunmasıyla ilgili önemli düzenlemeler yapılmış olmakla birlikte, halen kolluk ve adalet birimleri içerisinde mağdur koruma bürolarının kurulmamış olması suçtan etkilenen kişinin kendisini yalnızlık duygusu içerisinde hissetmesine ve suç korkusu duymasına neden olmaktadır. Mağduru korumanın, ceza muhakemesi sürecine katılımının kolaylaştırılması ve kendisine avukat atanması uygulamalarından ibaret olmadığı göz önünde tutulmalıdır. Suçtan etkilenene psikolojik ve mali destek oluşturacak, ceza muhakemesinin tarafsızlığını ihlal etmeyecek şekilde muhakeme sürecinde layıkıyla yer almasını sağlayacak alt yapı kurulmalıdır. Yapılan araştırmalar aile içi şiddet mağdurlarının sayısının terör mağdurlarının sayısından katlarca fazla olduğunu gösterirken¹¹¹, hemen tüm kolluk birimlerinde ayrı ve özel yetiştirilmiş terör birimleri varken, neredeyse hiçbir kolluk biriminde ayrı bir aile koruma ya da aile içi şiddetin önlenmesi bürosu bulunmamaktadır. Durum böyleyken suçun mağdurunun, doğru olduğu kabul edilmese bile, kuvvetlinin her zaman haklı çıkacağı yolundaki düşüncesi değiştirilemez. Ceza muhakemesinin günümüze kadar geçirdiği gelişim, şüpheli ve sanık haklarını ciddi şekilde koruma altına almıştır. Bu eleştirilecek bir durum olmayıp, tecrübelerin getirdiği bir birikim sürecinin ürünü olarak değerlendirilmelidir. Şüpheli ve sanık haklarının daha ileri götürülmesi de gerekebilir, ancak bu yapılırken mağdur hakları unutulmamalı ve toplum vicdanındaki hassas dengeler göz ardı edilmemelidir. Yasal düzenlemeler ve oluşturulacak alt yapıyla mağdurların kendilerini suç işleyenlere göre zayıf görmeleri ve güçlünün yargılama sürecinden nihayetinde haklı olarak ayrılacağı inancı toplum vicdanından silinmelidir. Aksi halde suç korkusu büyümeye devam edecektir.

Faili meçhul yani işleyeni bulunamayan suçlar açısından ülke genelinde konuyu takip edecek bir ortak birim oluşturulması, bu suçlarla ilgili tüm bilgi ve verilerin bu birime ulaştırılarak benzer olayların karşılaştırılabilmesi ve faili meçhul kalan suçların faillerine olabildiğince ulaşılabilecek yöntemlerin geliştirilmesi suç korkusunun önüne geçilmesi açısından değer taşımaktadır. İşleyeni belirlenemeyen her suç, suç korkusunda artış demektir. Faili

¹¹⁰ DOLU/BÜKER/ULUDAĞ, s.81.

¹¹¹ Türkiye Adalet Akademisi tarafından 7-8 Haziran 2012 tarihinde İstanbulda düzenlenen İnsan Hakları Standartlarının Etkili Uygulanması Bağlamında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Uluslararası Sempozyumu bünyesine yapılan açıklamalar. Ayrıntılı bilgi için bkz. (<http://www.taa.gov.tr>. erişim tarihi 10.06.2012).

belirlenemese de suçun takibine devam edilmelidir. Faili belirlenemese de o suçun takibine devam edilmesi bireyleri kısmen rahatlatacaktır.

Bu başlık altında tutuklama konusuna da değinilmelidir. Hakkı kabul edilmese de, toplumun tutuklamayı cezanın bir parçası olarak gördüğünü belirtmiştik. Tutuklama bir tedbirdir ve hiçbir düşünce tutuklamanın ceza muhakemesi amaçları dışında kullanılmasını haklı kılamaz. Sırf suç korkusunu kaldırmaya veya azaltmaya yönelik biçimde tutuklamalar yapılması kabul edilemez. Ancak tutuklama tedbirinin ceza muhakemesi amaçları içerisinde kullanımı, eşitlik ilkesine dikkat edilerek gerçekleştirilmelidir. Aynı sokağın farklı evlerinden benzer hırsızlık eylemleri gerçekleştiren şüphelinin, farklı mahkemelerin biri tarafından tutuklanırken, diğeri tarafından salıverilmesinin toplum vicdanı üzerindeki olumsuz etkileri suç korkusunda artışa neden olmakta ve bu tür uygulamalar kolluk birimleri tarafından dahi anlamlandırılmamaktadır.

Erteleme, hükmün açıklamasının geri bırakılması, af yetkilerinin doğru ve adil biçimde kullanılmaması cezaların kesinliği konusundaki toplumsal güven ve inancı derinden sarsabilmektedir. *“Kalemler kırılıyor, cezalar veriliyor ancak her yıl çıkan aflar yüzünden kesilen cezalar çoğu zaman infaz edilemiyor. Kimi zaman kader mahkumları, kimi zamansa öğrenciler mağdur olduklarını öne sürüyor. Onlar ‘afedersiniz’, devlet ‘affettim’ diyor ve sonunda mutlaka bir af çıkıyor. Olan yasalara uyanlara, vatandaş olmanın gereklerini yerine getirenlere oluyor”* şeklindeki açıklamalar vatandaşların bu konudaki düşünce ve değerlendirmelerini çok açık biçimde göstermektedir¹¹². Erteleme, denetimli serbestlik, hükmün açıklanmasının geri bırakılması, şartla tahliye ve af gibi kurumların yargının iş yükünün azaltılması ve infaz kurumlarının rahatlatılması amacıyla kullanılmaması, yerinde ve haklı uygulamalar şeklinde ortaya konulması cezaların kesinliği açısından büyük önem taşımaktadır.

Cezaların kesinliği konusunda üzerinde önemle durulması gereken bir husus, ceza kanunlarının anlaşılabilirliğidir. Ceza kanunlarının sadece hukukçular tarafından değil, toplumun bütün üyeleri tarafından anlaşılacak biçimde kaleme alınmalıdır. Toplumun belli kesimleri tarafından anlaşılabilen, fakat toplumun geneli tarafından anlaşılıp algılanamayan ceza normları eşitlik ilkesine aykırılık oluşturacaktır. Cezaların eşit uygulanmadığı düşüncesi, cezaların kesinliği ilkesinin varlığını tek başına tehlikeye düşürebilecek bir durumdur. Ayrıca ceza normları diğer kurallar gibi toplum yaşantısının

¹¹² DOLU/BÜKER/ULUDAĞ, s.84.

temellerini oluşturmakta, bunlara duyulan saygı toplum düzenine saygıyla özdeşleşmekte, bu saygının tesisi ve devamı kanunların anlaşılabilir olmasıyla mümkün kılınabilmektedir¹¹³. Yargı sisteminin hızlı, nitelikli ve adil bir işleyiş kazanması ve bireylerde suç işleyen cezasız kalmayacağı inancının oluşturulabilmesi, ceza yasalarının anlaşılabilir olmasıyla orantılıdır. Hukuk uzmanlarının bile anlamakta ve yorumlamakta sıkıntı çektikleri ceza normları, cezaların kesinliği ilkesine zarar verecek ve suç korkusunda artış sonucu doğuracaktır. Son zamanlarda yapılan ceza normlarının dili eskiye göre daha sade olmakla birlikte, ceza normlarının hitap ettikleri toplum üyelerinin anlayabileceği tarzda yapıldığını söylemek güçtür. Bu konuda çalışmalar yapılarak ceza normlarının anlaşılabilir hale getirilmesi, cezaların kesinliği konusundaki inancı pekiştirerek suç korkusunun azaltacaktır. Hukukun kesinliğine inanmak insan yaşamının devamı için bir vazgeçilmezliği ifade eder. *“Frank’e göre, insanların hukukun kesinliğine inanmalarının temelini, çocukluktan gelen inançlarda aramak gerekir. Doğumdan hemen sonraki dönemde çocuk, az ve basit derecedeki ihtiyaçlarının anne ve babası tarafından kolaylıkla yerine getirildiğini görür. İlk yıllarda, her türlü sorusunun cevabı vardır, her şey düzen içerisinde. Ancak büyüdükçe, hayatın gerçekte karmaşık ve zor olaylardan oluştuğunu ve esasında güçsüz bir yaratık olduğunu anlar. Bu zayıflık ve zayıflığının farkına varmasından sonraki korku döneminde çocuk, anne ve babasının korumasına sığınır ve onların kendisini koruyacağına çok kuvvetli bir şekilde inanır. Baba, çocuk için, kesinlik, güven ve yanılmazlık anlamlarına gelmektedir. Ancak zamanla, çocuk, babasının da başa çıkamayacağı olayların bulunduğunu anlar. Çocuğun bu olayları kesinlikle kontrol edecek ve halledecek birisinin varlığına duyduğu inanç, onu yeni kudretli kişiler arama yöneltir. Böylece, babasının yerine rahip, öğretmen vs. gibi kişileri koyar. Yaş ne kadar büyürse büyüsün, kişideki bu otorite arayışı kaybolmamakta, ancak kişilere duyulan inanç yerine soyut kavramlar ve kurumlar konmaktadır. En son noktada, baba yerine artık hukuk koyulur. Çocuk için baba nasıl yanılmaz, kudretli ise, hukuk da aynı özelliklere sahiptir. Frank’e göre, insanların hukuka duydukları güvenin ve hukuktan kesin kararlar beklemelerinin nedeni budur.”*¹¹⁴ Frank’in bu savının değerlendirilmesi konumuzun kapsamı dışında kalmaktadır, ancak bu savın kişilerin hukuka güven duymalarıyla hukuksal kesinliğin bağlantısını göstermesi açısından büyük değer taşıdığı düşüncesindeyiz. Hukuk düzeni

¹¹³MERDANOĞLU, s.25.

¹¹⁴UZUN, “Amerikan Hukuki Realizmi”, (<http://erugrulu.home.anadolu.edu.tr> erişim tarihi 16.06.2012).

ceza hukukundan bağlantısız düşünülemez, bu anlamda hukuksal kesinlik cezaların kesinliğiyle de ilintilidir. Toplumun üyeleri cezaların kesinliği konusunda genel bir inanç taşımadıkça güven duygusu geliştiremeyecek ve cezaların kesinliği ilkesi uygulamaya geçirilmeden suç korkusunun azaltılması mümkün olmayacaktır.

Cezaların caydırıcılığının sağlanabilmesi için gerekli bir başka koşul cezaların hızlılığıdır. Ceza adaletinin makul süre içerisinde gerçekleşmemesi günümüzde neredeyse tüm toplumsal yapıların ortak sorunlarından birini oluşturmaktadır¹¹⁵. Ülkemiz açısından cezaların hızlılığı konusunda genel bir güven ve inanın bulunduğu söylersek, bu söyleme katılanların sayısının fazla olmayacağını tahmin etmek güç değildir. Cezaların hızlılığı ilkesi ülkemiz açısından da yaşama gerçek anlamıyla geçirilememiştir. Cezaların hızlılığının sağlanabilmesi her noktasında hızlı ve iyi işleyen bir ceza mekanizması kurulmasıyla ilgilidir. Bunu kısa süre içerisinde yapmanın kolay olmadığı belirtilmelidir. Bununla birlikte cezaların hızlılığını sağlayacak bazı çarelerin kolaylıkla hayata geçirilebilmesi mümkün bulunmaktadır. Bunlardan biri onarıcı adaletin parçası olan uzlaşma kurumuna işlerlik kazandırılmasıdır. Ceza hukuk sistemimize girdiği günden beri uzlaşma kurumu işlerlik kazanmamıştır. Düşüncemizce bunun en önemli nedeni uzlaşmanın neredeyse tamamen şikayete bağlı suçlar açısından düzenlenmiş olmasıdır. Şikayet uzlaşmayla özdeş kurumlar olmamakla birlikte, şikayetti geri alma hakkı uzlaşmanın onarıcı etkilerini doğurabilmekte, bireyler bu yetkilerini kullanarak benzer sonuçlara ulaşabildiklerinden, uzlaşma yolunu tercih etmemektedir. Uzlaşma kurumunun arzu edilen sonuçları doğurması ve etkinlik kazanması için şikayete bağlı olmayan suçlar açısından da geniş uygulanabilecek biçimde düzenlenmesi gereklidir. Bu düzenlemeyle beraber adliye birimleri içinde kolluk ve diğer kurumlarla işbirliği içinde çalışacak etkin uzlaşma bürolarının kurulması ve hızlı sonuçlar alacak biçimde işlev görmesi onarıcı adaletin sağlanmasını mümkün kılacak ve cezaların hızlılığı ilkesinin hayata geçirilmesine büyük katkı sağlanabilecektir. Ceza kararnamesi kurumunun sakıncaları giderilerek yeniden hayata geçirilmesi cezaların hızlılığının temini için düşüncemizce faydalı olacaktır. Ceza kararnamesine karşı yöneltilen eleştirilerin değerlendirmesini yapmak bu çalışmanın boyutlarının aşacaktır. Ancak, bu eleştirilerden yararlanılarak ceza kararnamesinin yeniden düzenlenmesi, özellikle cezası az olan bazı suçlar açısından hızlılığı

¹¹⁵ HACIOĞLU, “Türk Ceza Adalet Sisteminin İşleyişindeki Etkinlik Konulu Araştırma Raporu Üzerine Bir Değerlendirme”, (<http://hukuk.erzincan.edu.tr/erişim> tarihi 16.06.2012).

sağlayacaktır. Yine belirli koşullarda dava açılmasının önüne geçen önödeme kurumunun etkin işleyişinin sağlanması, görüşümüzce cezaların hızlılığı ilkesinin gerçekleştirilebilmesi konusunda önemli katkı oluşturacaktır. Zamanaşımına uğrayan soruşturma ve davaların sayısının çokluğunun cezanın hızlılığı ilkesini zedeleyeceği hususu izahtan varestedir. Canpolat, ülkemizde Yargıtay'a gelen dosyaların %20'sinin zamanaşımına uğradığını¹¹⁶, Dolu, ülkemizde her yıl 500000'e yakın dava dosyasının zamanaşımına uğradığını belirtmektedir¹¹⁷. Soruşturma ve kovuşturmaların bu sayılarda zamanaşımına uğradığı bir ortamda bireylerin cezanın hızlılığı ilkesinin hayata geçirildiği yolunda bir güven geliştirmeleri beklenemez. Etkin ve hızlı işleyen bir adalet mekanizması kurulması suretiyle zamanaşımına uğrayan dosya sayısı asgariye indirilmelidir. Aksi halde suç korkusu azaltılamaz.

Cezaların caydırıcı olmasının bir başka koşulu ise orantılılıktır. Cezaların şiddetliliği olarak da isimlendirilen orantılılık, suçun kötülüğü ile cezanın şiddeti arasında bir denklik bulunması anlamına gelmektedir¹¹⁸. Suçun ihlal ettiği menfaat ile suça öngörülen ceza arasında bir denge, orantı olmalıdır ki, suç işleyecek olanlar bu menfaatleri ihlal etmekten vazgeçsinler¹¹⁹. Suç ve ceza arasında orantılılık bulunmaması halinde ceza sistemi adalet ve toplumsal fayda işlevini yerine getiremeyecektir¹²⁰. Cezanın orantılılığı ilkesinin gerçekleşebilmesi için yasa koyucuların ceza normlarını oluştururken suç olarak düzenlenen fiilin ihlal ettiği menfaat ve haksızlık derecesiyle, cezanın miktarı arasındaki dengeye azami ölçüde dikkat etmeleri gerekmektedir. Suç hukuka aykırı bir fiili ifade eder, elbette her hukuka aykırı fiil suç değildir, ancak her suç bir hukuka aykırılıktır. Ceza hukuk genel teorisi açısından konuya bakıldığında, önceleri tipikliğin ihlaliyle yani ceza normunda öngörülen suç kalıbına uygun fiilin işlenmesiyle hukuka aykırılığın doğduğu kabul eden düşüncelerin varlığı göze çarpmaktadır. Bu düşünceye göre, hukuka aykırılığın bir içeriği olduğunu savunmak çelişkidir. Fiil hukuk kuralıyla, ceza hukuku açısından bakıldığında, ceza normuyla çatıştığı anda, diğer deyişle fiil, tipikliği ihlal ettiği anda hukuka aykırılık doğacaktır¹²¹. Bu

¹¹⁶ (<http://www.selahattincanbolat.av.tr.erişim tarihi 17.06.2012>).

¹¹⁷ DOLU, s.93.

¹¹⁸ USAMI, s.443.

¹¹⁹ USAMI, s.445.

¹²⁰ Bkz. USAMI, s.445 vd.

¹²¹ Bkz. DÖNMEZER/ERMAN, s.12. Türk Ceza Hukuku doktrininde Nurullah Kunter, hukuka aykırılığın içeriğinin bulunmadığı ve ancak biçimsel yani şekli açıdan ele alınabilecek bir konu olduğu ileri sürülmüştür. Bkz. KUNTER, s.137 vd.

görüşe göre, komşusunun bahçesinden sarkan ağaçtan, izinsiz tek bir meyve alan kişi, ceza normu açısından tipik olan eylemi gerçekleştirdiğinden hukuka aykırı hareket etmiş olacaktır. Oysa, bir fiilin kanunda belirlenen suç kalıbına uygun olması mutlaka hukuka aykırı olduğu sonucunu doğurmamaktadır. İşlenen bu fiile ilişkin hukuka uygunluk nedenleri varsa, bu fiilin haksızlık teşkil ettiğinden ve hukuka aykırılığında bahsedilemeyecektir¹²². Hukuka aykırılığa bu bakış açısının bir formalizm olduğunu fark eden ceza hukuku genel teorisi, hukuka aykırılığın bir içeriği, özü olması gerektiği değerlendirmesine ulaşmış ve hukuka aykırılık ceza normunun koruduğu menfaatin ihlali, normun koruduğu varlık veya değerın zarar görmesi veya tehlikeye konulması olarak görülmeye başlanmıştır¹²³. Modern ceza hukuku teorisi olarak adlandırılan¹²⁴ ve günümüzde genel geçerliliği kabul edilen yeni ceza hukuku genel teorisinde hukuka aykırılığın içeriği davranış normlarına aykırılık olarak kabul edilmektedir¹²⁵. Davranış normları toplum içerisinde oluşmuş ve pozitif hukuktan önce gelen davranış kurallarıdır. Toplum bu davranış kurallarına aykırı hareket edenleri kınamakta ve davranış kuralları üzerinden bir kınama yargısı oluşturmaktadır. Toplum üyeleri suç oluşturan fiilin cezasının, o fiille orantılı olmasını arzu etmektedir. Suç fiili ile cezanın orantısızlığı toplum vicdanını rahatsız etmekte ve suç korkunu olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle yasa koyucuların ceza normlarını oluştururken ve cezayı belirlerken toplumda geçerli davranış normlarını üst düzeyde dikkate almaları gerekmektedir. Bir ilimizde baklava çalan çocuklara verilen yüksek cezaların toplum içerisinde uzun yıllar konuşulması ve yadırganması göz önünden çıkartılmaması gereken bir örnektir. Bu olayda hırsızlık suçuna ilişkin tüm artırım sebeplerinin varlığı, yüksek cezayı tartışılır olmaktan çıkartmamıştır. Toplum, mal varlığına karşı işlenen bir suçun cezasının hangi sebeple olursa olsun, insan öldüren ya da öldürmeye teşebbüs edenle eş değer veya daha yüksek cezalandırılmasını kabul etmez. Aynı biçimde,

¹²² Bkz. ÖZGENÇ, s.240-241.

¹²³ Bkz. TOROSLU, Ceza...Genel, s.101.

¹²⁴ Ceza hukuku genel teorisini klasik ve modern teoriler olarak ayıran her türlü yaklaşım ve değerlendirmeye katılmıyoruz. Ceza hukuku teorisi tarihsel bir sürecin sonucunda günümüzdeki halini almış, daha önceleri diğer hukuk dallarının yaptırımından ibaret sayılırken, bugün farklı bir hukuk dalı olarak kendisini kabul ettirmiştir. Bu gelişimde tarihsel süreç içindeki tüm teori ve çalışmaların, hatalı ya da eksik sayılan çabaların büyük katkısı vardır. Ceza hukuku geçmişten gelen ve ileriye doğru giden yaşayan bir devinim ve gelişmenin adıdır. Bu devinim ve gelişmenin içinde klasik ve modern ayrımının düşüncemizce haklı görülebilir yanı yoktur. Unutulmamalıdır ki, bu mantık bugün modern adı verilen teorinin de bir süre sonra eski veya klasik olarak isimlendirilmesine neden olabilir.

¹²⁵ ÖZGENÇ, s.236.

toplum hak edenin hak ettiğinden az cezalandırılmasına da hoş gözle bakmaz. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 152. maddesine göre öğrenim gördüğü okulun camını taşla kıran öğrenciye öngörülen ceza 1 yıldan 6 yıla kadar hapis iken, aynı kişinin suç örgütü üyesi olmasına öngörülen ceza, aynı kanunun 220. maddesine göre 1 yıldan 3 yıla kadar haptir. Okulun camının taşla kırılmasının cezasının, örgüt üyesi olma cezasına göre bariz ağırlığı, halen ceza normu yapma konusunda toplumsal davranış normları ve toplumsal değer yargılarının yeterince göze alınmadığını göstermektedir. Ceza normları yapılı ve özellikle ceza belirlenirken toplum içerisinde oluşmuş davranış normları ve toplumsal kınama yargısı nazara alınmalı, cezaların toplum vicdanını rahatlatacak orantılılıkta tespit edilmesine özen gösterilmelidir. Cezaların orantılılığı ilkesiyle doğrudan doğruya ilgisi olan bir konu da cezaların bireyselleştirilmesidir. Ceza verme bir sanattır ve bu sanatın ortaya konulmasının önemli yollarından biri cezanın bireyselleştirilmesi kurumudur. Cezaların çoğunlukla matbu gerekçeler kullanılarak alt sınırdan tespit edilmesi cezaların orantılılığı ilkesinin yaşama geçirilmesine engel oluşturmaktadır. Cezalar bireyselleştirilirken yerinde gerekçelerin kullanılması ve doğru sonuçlara ulaşılması toplum üyelerinin cezaların caydırıcılığına olan inançlarını güçlendirerek suç korkusunu azaltacaktır.

VI) SUÇ KORKUSU VE KÜÇÜK SUÇLAR

“...şu Hindistan’da karşılaştığımız türden bir ortam, bu tercih konusunda diretmenizi adamakıllı güçleştiriyor. Boyacı geliyor, ‘Ayakkabına kuş pislemiş, sileyim’ diyerek işe girişiyor. Ama bunun ‘imal edilmiş’ bir kuş pisliği olduğunu, boyacının asıl hünerinin bunu belirli bir mesafeden ayağınıza atıp yapıştırmak olduğunu artık ‘turist rehberi’ kitaplarında da okuyabiliyorsunuz. Bu da sonuçta bir ‘ayakkabı boyama’ ücretine mal olan bir hırsızlık biçimi. Yani öyle büyütecek, abartacak bir şey değil. Ama sorun böyle çalışan bir boyacıya kaptırdığınız üç kuruş değil tabii. ‘Ayakkabıya yapışan yapma kuş pisliği imalatı’ diye bir şeyin varolması.. bu, başlı başına bir olay. Bu ‘kuş pisliği’, ayakkabı boyacısı dediğimiz adamın ‘çalışma araçları’ arasında, fırçadan, bezden, şundan bundan daha gerekli bir nesne. Böyle bir etkinliği bu dereceye kadar ‘normalleştirme’ye başlamışsanız, bunun ‘moral-ideolojik atmosferi’ni de hazırlamış olursunuz. O zaman da, ‘insan aklının yaratıcılığı’ dediğimiz o müthiş potansiyelin yönünü buraya çevirirsiniz. Bunlar gerçekleştiğinde, yapılan sahtekârlıklar, bundan elde edilenler, ayakkabı boyama ücretiyle sınırlı kalmaz, her bakımdan büyür...

¹²⁶ . Küçük suçlar terimi bu çalışmada kriminolojik anlamda kullanılmakta olup, cezası az olan suçları ifade etmektedir. Tırnak içerisinde verdiğimiz ve Belge'nin anlatımından da anlaşılacağı üzere aslında önemli olan, fakat çok önemli görülmeyen fiillerdir, küçük suçlar. Philip Zimbardo isimli bir araştırmacı Kaliforniya'nın iki ayrı semtine iki ayrı otomobil park etmiştir. Zimbardo, otomobillerin birinin plakasını sökmüş, kaputunu açık bırakmış, diğerini ise eksiği ve kusuru olmaksızın park halinde bırakmıştır. Bir süre sonra araştırmacı, plakası sökülerek ve kaputu açılarak bırakılan otomobilin parçalarının çalındığını ve zarar verilmeye başlandığı görmüş, oysa nizami biçimde park edilen otomobile hiçbir şey olmadığını tespit etmiştir. Daha sonra araştırmacı diğer araca balyozla vurarak zarar vermiş ve bunu gören kişiler araca zarar vermeye başlamış ve araç kısa bir süre sonra tahrip olmuştur¹²⁷. Müdahale edilmeyen ve yaptırımla cevaplandırılmayan küçük suçlar büyük suçların doğuşunu hazırlamaktadır.

1993 yılı seçimlerinde Giuliani, New York kentinin belediye başkanlığı seçimini kazanmış ve 1997 yılındaki seçimi de kazanarak iki kez arka arkaya belediye başkanlığı yapmıştır. Özellikle bu dönemde kentte işlenen suç oranlarında dikkat çekici azalma görülmüş ve bu azalma araştırmacıların dikkatini çekmiştir. Araştırmalar, suç oranlarındaki azalışın, dönemin emniyet müdürü William Bratton ve onunla ortak çalışan “kırık camlar” teorisinin savunucusu George Kelling'in küçük suçlarla mücadeledeki başarılarına dayalı gerçekleştiği sonucuna ulaşmıştır¹²⁸. “Kırık Camlar” George Kelling ve James Q. Wilson tarafından birlikte teorize edilmiş bir yaklaşım olup, bu teoriye göre bir binanın kırılan camı hızla onarılmazsa, diğer camların kırılma olasılığı yükselecek ve diğer camlar da, birbirinin peşi sıra kırılacaktır. Bir yerleşim biriminde küçük suçlarla etkin mücadele edilmezse, bu durumdan suç işleme eğiliminde olanlar cesaret kazanacak önce küçük suçlar artacak, daha sonra küçük suçlar yerlerini ciddi suçlara bırakacaktır¹²⁹. Bu teori büyük suçların işlenmesinin önlenmesi ve suç korkusunun azaltılabilmesi için küçük suçların işlenmesinin önüne geçilmesi gerektiği tezine dayanmaktadır. “Giuliani “Suçlarla mücadeleyi nasıl başardın?” sorusuna son derece basit açıklamalar yapıyordu. “Önce küçük konulardan başladım. Terk edilmiş bile olsa, bir binada bir cam kırıldığında hemen tamir ettirdim. Bir binanın

¹²⁶ BELGE, “Küçük Suçlar”, Radikal Gazetesi 03 Eylül 2005.

¹²⁷ DOĞAN/SEVİNÇ, s.30.

¹²⁸ Bkz. DEMİR/ÇELİK/ÇETİN, s. 257 vd.

¹²⁹ DEMİR/ÇELİK/ÇETİN/ÖZKAN, s.256.

köşesine biri, bir torba çöp bıraksın, bir süre sonra, her geçen çöpünü oraya bırakır ve çok kısa bir sürede dağlar gibi çöp birikir. Ben ilk bırakılan çöp torbasını kaldırttım, cevabını verdi. Giuliani “bir sokağın suç bölgesine dönüşmesinin önce tek bir pencere camının kırılmasıyla başladığını” her röportajında uzun uzun anlatır. Eğer ilk kırık cama çevreden tepki gelmez ve cam hemen tamir edilmezse, oradan geçenler o bölgede düzeni sağlayan bir otorite olmadığını düşünürler, diğer camları da kırarlar. Daha kötüsü, bu sokakta daha büyük suçların da işlenebileceği algısı yerleşir. Ardından daha büyük suçlar gelir, bir süre sonra o sokak, polisin giremediği bir bölgeye dönüşür. Kötülük, hızla bulaşır!” açıklamasıyla Giuliani küçük suçlarla mücadelenin, toplumsal düzeni koruma ve suç korkusunu önlemedeki önemine vurgu yapmıştır¹³⁰. Küçük kötülüklerin bir ortamı hızla bozduğu gerçeği her ortam için geçerlidir. Masum gibi görünen bazı aksaklıklar, düzensizlikler, başboş davranışlar, içinden çıkılmaz, dağ gibi sorunlara dönüşebilir¹³¹. Bir ceza adaleti sisteminin küçük suçlarla mücadeleye gerekli önemi vermemesi, toplum üyelerinde sistemin sahipsiz olduğu düşüncesini oluşturacaktır. Sahipsizlik hissi ve düşüncesinin yasalara ileri derecede bağlı kişileri bile suç işlemeye itebilmektedir. Araştırmalar sahipsizlik duygu ve düşüncesinin kendilerini yasalara bağlı bireyler olarak tanımlayan kişilerin, kendilerinden beklenmeyen fiilleri işleyebildiklerini göstermektedir¹³². Prof. Dr. Yankı Yazgan’ın da belirttiği gibi, her kural ihlali, her kabahat toplumsal yaşantımızı kaos ve belirsizliğe sürüklemekte, küçük suçlara göz yummak büyüklerine zemin hazırlamaktadır¹³³. Bu nedenle suç korkusunu azaltmak isteyen ceza adaleti sistemlerinin küçük suçlarla mücadeleye önem vermeleri gerekmektedir. Konuya insan psikolojisi açısından yaklaşıldığında da aynı sonuç çıkacaktır. Büyük bir suç işlemeyi, örneğin adam öldürmeyi düşünen kişi, bu suçun cezasını ve sonuçlarını çoğu zaman göze almakta ve cezanın 20 yıl mı, yoksa 30 yıl mı? olduğunu önemsememektedir. Birinin ölümünün kendi elinden olmasına karar veren bireyin, sağduyusunu kaybettiği, merhameti bir kenara attığı ve vicdanı ile çoktan hesaplaştığı söylenebilir¹³⁴. Sağduyusunu kaybeden ve vicdanıyla hesaplaşmış kişinin cezayı düşünerek

¹³⁰ AKSOY, “Ayrıntılara Hakim Olan Başarıyı Yakalar”, (<http://www.kigem.com>.erişim tarihi 29.06.2012).

¹³¹ AKSOY, “Ayrıntılara Hakim Olan Başarıyı Yakalar”, (<http://www.kigem.com>.erişim tarihi 29.06.2012).

¹³² DOĞAN/SEVİNÇ,s.31.

¹³³ Yeniasır Gazetesi 30 Haziran 2012.

¹³⁴ ERGİN, “Suç ve Ceza”, (<http://indigodergisi.com>.erişim tarihi 30.06.2012).

eylemini gerçekleştirmekten cayması kolay değildir. Ancak alacağı küçük cezayı, sabıkalı olmanın vereceği huzursuzluğu düşünen bireyin işleyeceği küçük suç filinden cayması mümkün ve yüksel olasılıklıdır. Büyük suçlar, küçük suçlara oranla önlenmesi zor suçlardır, oysa küçük suçları basit tedbirlerle önlemek kolaydır¹³⁵. Ceza adaleti sistemleri açıdan konuya bakıldığında cezası az olan küçük suçlara karşı bir müsamaha ve önem vermeme durumu göze çarpmaktadır. Ceza adaleti sistemleri önlenmesi daha zor olan büyük suçlarla mücadele için daha fazla emek ve mesai harcamakta, küçük suçlarla mücadelenin değeri küçümsenmektedir. Örneğin, hemen tüm kolluk birimlerinde cinayet masaları bulunmakta, ancak küçük suçlarla mücadele birimleri oluşturulmamaktadır. Erem'in çok haklı olarak belirttiği üzere, adalet sistemlerinin büyük suçların verdiği tepki, bu suçların sayısı ile orantılanamayacak yükseklikte olmakta, küçük suçlar meselesi gözden ve dikkatten kaçırılmakta ve böylelikle bu suçlar yavaş yavaş, fark edilmeden artmakta, ülkelerin düzen, asayiş ve ekonomisi büyük zararlar görmektedir¹³⁶. Erem'in haklılığını anlamak için uyuşturucu satmak ve kullanmak ya da adam öldürmek ve yaralamak konusunda yapılan soruşturma evraklarını yüzeysel biçimde incelemek yeterli olacaktır. Cinayet suçunda bir kan lekesi inceleme altına alınırken, basit yaralama suçunda DNA incelemesi yapıldığına şahit olmak mümkün olmaz. Uyuşturucu satımı suçunda olay yerinden uyuşturucu maddenin kırıntıları toplanır ve olay yerindeki eşyalardan uyuşturucu buharının bıraktığı kalıntılar özel cihazlarla kayıt altına alınırken, uyuşturucu kullanımı suçunda bu yöntemlere çoğu zaman başvurulmaz. Küçük suçlara ilişkin soruşturmalar, genelde mağdur ve şüpheli beyanından ibaret kalmakta, olayın tanıkları kimi zaman dinlenmekte, kimi zaman dinlenmemekte, eksik biçimde adliyelere intikal eden bu soruşturmaların çoğu iş yoğunluğu nedeniyle geldiği haliyle sonuçlandırılmaktadır. Aile içi şiddet olaylarının engellenmesinin toplum ve aile düzenini koruma konusunda taşıdığı değeri açıklamaya gerek yoktur. Ancak, çok yakın tarihe kadar kolluk telsiz anonslarını dinleyenler, aile içi şiddet olaylarına intikal eden kolluk görevlilerinin, eğer ısrarlı şikayet yoksa, “*aile içi bir olay, dönüşe geçiyoruz*” şeklindeki anonslarının, ilgili amir tarafından “*tamam*” sözleriyle cevaplandırıldığına ve aile içi şiddet olaylarının önemli bir kısmının takip dışı bırakıldığına defalarca tanık olmuşlardır. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine

¹³⁵ EREM, “Küçük Suçlar(Ehemmiyetsiz Görülen Suçlar)”, (<http://www.farukeremvakfi.org.tr>. erişim tarihi 30.06.2012).

¹³⁶ EREM, “Küçük Suçlar(Ehemmiyetsiz Görülen Suçlar)”, (<http://www.farukeremvakfi.org.tr>. erişim tarihi 30.06.2012).

Dair Kanun'un uygulanmaya başlamasıyla birlikte kolluk birimlerinin bu yaklaşımı değiştirmeye başlamıştır. Adliye uygulamalarında da, ağır ceza mahkemelerine düzenlenen iddianamelerle, örneğin sulh ceza mahkemelerine düzenlenen iddianamelerin kıyaslanmasında, büyük suçlara yönelik kanıtların tamamı veya çok önemli kısmı toplanıp iddianamelere geçirilirken küçük suçlarda benzer biçimde hareket edilmediği görülebilmektedir. Ceza adaleti sistemlerinin küçük suçlara büyük suçlar kadar önem vermeyen yaklaşımları, küçük suçların artışına ve zamanla büyük suçların işlenmesine neden olmakta böylelikle toplum üyelerindeki suç korkusu yükselmektedir. Oysa, küçük suçlar mücadelesi ve önlemesi kolay suçlardır, bu nedenle en az büyük suçlar kadar önemli görülmeli ve bu suçlara el konulması konusunda tereddüt gösterilmemeli ve bir cinayet suçunda deliller nasıl toplanıyorsa bu suçlarda da deliller aynı biçimde toplanmalı, küçük de olsa suç işleyen fiilinin sonuçlarıyla karşılaşmalı ve suç fiilinin küçük de olsa karşılıksız kalmayacağı inancı topluma yerleştirilmelidir.

SONUÇ

Korku insani bir duygudur. Bununla birlikte insan korkularından kurtulmak, en azından korktuğu şeylerin kendisine zarar vermeyeceğinden emin olmak ister. Birey için toplum dışında yaşamak çok zordur, kişinin toplum içerisinde yaşama zorunluluğu önemli ölçüde güvende olma ihtiyacından kaynaklanır. Bu anlamda başka insanların varlığı birey için güven duygusunun sağlanması için gereklidir. Ancak, başka insanların varlığı bir yandan güvende olma anlamı taşıırken, diğer yandan tehlike de olma durumunu da ifade etmektedir. İnsana en büyük zararın başka bir insandan gelebileceği, kulağa hoş gelmeseyse de, bir gerçekliğin ifadesidir. Tarih suç işlenmeyen bir toplum yapısının varlığını kaydetmemiş, suçu ortadan kaldırma çabaları amacına ulaşamamıştır. Toplum içerisinde suçla karşılaşan ya da suç işlendiğini bir şekilde öğrenen birey suçtan kendisinin de etkilenebileceğini düşünmekte bu durum suç korkusunu doğurmaktadır ve arttırmaktadır. Özellikle kent yaşamı ve nüfus yoğunluğu suç artışıyla suç türlerinin çoğalmasına sebep olmakta ve haberleşme ve iletişim alanındaki gelişmeler kişilerin işlenen suç fiillerini hızlı biçimde öğrenmeleri sonucunu doğurmaktadır ve suç korkusu giderek aratan bir korku türü niteliğini kazanmaktadır. Yoğun suç korkusu, bireylerin toplumdan kaçmaları ve soyutlanmalarına neden olmakta ve kişiler toplumdan soyutlandıkça ortak mekanlar suça meyilli kişilerce kullanılmakta suçtan doğan suç korkusu, suç işlenmesine alan ve olanak hazırlamakta ve bir kısır döngü oluşmaktadır. *“Birey, bir toplum içinde doğar ve varlığını*

*toplumun içinde sürdürür. O aslında toplum denem bütünü bir parçasıdır, ama öyle bir parçadır ki hem bu haliyle değerli ve benzersizdir hem de bütünü değerli, anlamlı ve benzersiz kılar*¹³⁷. Toplum yaşamı bireyin keyif alarak hayatını sürdürebilmesi halinde anlam taşıyabilir. Suç korkusu yaşam keyif ve kalitesini azaltmakta, kimi zaman tamamıyla ortadan kaldırmaktadır. Bu nedenle suç korkusuyla mücadele edilmesi ve asgariye indirilmesi gerekmektedir. Suç korkusuyla mücadele edilebilmesi ve azaltılabilmesi için kentsel alanların daha düzenli hale getirilmesi, yoksulluğun azaltılması, kolluk birimlerinin saygınlığının artırılması gibi birçok yöntem bulunmaktadır. Suç korkusunun azaltılmasının adalet sistemleri açısından önemli bir yolu cezaların caydırıcılığını sağlamaktır. Cezaların caydırıcılığının sağlanması, cezaların kesinliği, hızlılığı ve orantılılığı ilkelerinin sağlanmasıyla mümkündür. Bu ilkelerin ceza adaleti sistemlerince hayata etkin biçimde hayata geçirilmesi sağlanmadan, suç korkusunun azaltılmasına olanak bulunmamaktadır. Önemsiz gibi görülen küçük suçlarla mücadele de, suç korkusunun azaltılması için vazgeçilmez bir değer taşımaktadır. Toplumsal yapılarda işlenen küçük suçların önemsiz görülmesi ve bunlarla ciddi mücadele edilmemesi, zamanla büyük suçların artış göstermesine neden olmakta, bu da suç korkusunu arttırmaktadır. Suç korkusunun azaltılması ve önüne geçilmesi, böylelikle toplum içinde yaşamın anlam kazanması, yaşam keyif ve kalitesinin yükseltilmesi, güvenlik ve özgürlüğün dengesinin kurulması için cezaların caydırıcılığının sağlanması ve küçük suçlarla etkin mücadele edilmesi gerekli, hatta vazgeçilmezdir.

KISALTMALAR

C.....: cilt.
Sa..... : sayı.
s.....: sayfa.
Y.....: yıl.

¹³⁷ ÖMEROĞLU, s.126.

KAYNAKLAR

- AKKUŞ, Yakup, “Suçun Ekonomik Modelleri”, (<http://www.econturk.org>.erişim tarihi 28.05.2012).
- AKSOY, Temel, “Ayrıntılara Hakim Olan Başarıyı Yakalar”, (<http://www.kigem.com>. erişim tarihi 29.06.2012).
- AKTAŞ, Sururi, “Cezalandırmanın Amacı Üzerine”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi”, C.XIII, Sa.1-2.
- ALPAK, Suat/ÜLKEN, Gökhan/ÜNLÜ, Alper, “Yeni Bir Toplu Konut Yerleşmesinde Güvenlik Duygusunun Değerlendirilmesi”, İTÜ Mimarlık, Planlama, Tasarım Dergisi, C.1, Sa.1.
- ALPKAN, Lütfihak/PALACI, Musa, “Toplum Destekli Polis Uygulaması: Zara Örneği”, Polis Bilimleri Dergisi, C.10, Sa.3.
- ARNA, Sibel, “Savunma Teknikleri Öğretiyor, Evlere Kapatıyor, Paranoya Yaşatıyor”, Hürriyet Gazetesi 14 Mayıs 2006.
- ARSLAN, Zühtü, “Türkiye’de İstisna Hali, Terör ve İfade Özgürlüğü”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sa.71.
- ATAÇ, Ela, “Suçun Kentsel Mekandaki Algısı -Güvensizlik Hissi”, Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülten 55, Kasım-Aralık Sayısı.
- ATAY, Hande, “Temel Haklar ve İlkeler Doğrultusunda İletişimin Dinlenmesi Tedbiri ve Kişisel Güvenlik”, (<http://www.umut.org>.erişim tarihi 22.05.2012).
- BAHAR, Halil İbrahim, Sosyoloji, USAK Yayını ,Ankara 2009.
- BEKRİ, Nedim M., “Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi ve İlkenin Uluslar arası İnsan Hakları Belgeleri ile Uluslararası Ceza Hukuku Uygulamalarındaki Durumu”, (<http://www.yayin.adalet.gov.tr>.erişim tarihi 26.05.2012).
- BELGE, Murat, “Küçük Suçlar”, Radikal Gazetesi 03 Eylül 2005.
- BIÇAK, Vahit, “Ceza Adaleti Yönetiminde Kalite ve Etkinlik”, (<http://www.kriminoloji.com>.erişim tarihi 09.06.2012).
- BULUT, Nihat, “4709 Sayılı Kanunla Yapılan Anayasa Değişikliği Çerçevesinde Hak ve Özgürlüklerin Sınırlanması Rejiminin Birey Devlet İlişkisi Açısından Değerlendirilmesi”, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C.V, Sa.1-4.
- COŞKUN, Vahap, “Güvenliği Özgürlükte Aramak”, (<http://www.dicle.edu.tr>.erişim tarihi 14.05.2012).

- DEĞİRMENCİ, Olgun, “Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdur Hakları”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sa.77.

- DEMİR, Oğuzhan Ömer/ÇELİK, Ahmet/ÇETİN, Hakan Cem/ÖZKAN, Murat, “Giuliani dönemi New York’unda suç neden azaldı? Suç önleme politikalarına bir bakış”, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, C.8, Sa.2, ISSN:1303-5134.

-DEMİRBAŞ, Timur, “Suç Korkusu Ve Ses Ve Gaz Fişeği Atabilen Silahlar Hakkında Kanun Tasarısının Değerlendirilmesi”, (<http://www.umut.org.tr.erişim tarihi 13.05.2012>).

- DEMİRBAŞ, Timur, “Suç Korkusunun Yansıması Bakımından Medyada Şiddet Haberleri”, Türkiye’de Bireysel Silahsızlanma ve Şiddet Haberleri”, Umud Vakfı Yerel Medya Seminerleri, (<http://www.fes.tuerkei.org.erişim tarihi 26.05.2012>).

-DİNLER, Veysel/İÇLİ, Tülin, “Suç ve Yoksulluk Etkiselliği(Isparta Cezaevi Örneği), (<http://www.veyseldinler.com.erişim tarihi 19.05.2012>).

-DOĞAN, Halil İbrahim/SEVİNÇ, Bilal, “Suç Teorileri ve Şehir Güvenliği: Bitlis İliyle İlgili Bir Değerlendirme”, Polis Bilimleri Dergisi, C.1, Sa.4.

- DOLU, Osman “Rasyonel Bir Tercih Olarak Suç:Klasik Okul Düşüncelerinin Suçu Açıklama ve Önleme Kapasitesinin Değerlendirilmesi”, Polis Bilimleri Dergisi, C.11, Sa.4.

-DOLU, Osman/BÜKER, Hasan/ULUDAĞ, Şener, “Türk Ceza Adalet Sisteminin Caydırıcılık Kapasitesine İlişkin Eleştirel Bir Değerlendirme”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.61, Sa.1.

-DOLU, Osman/ULUDAĞ, Şener/DOĞUTAŞ, Cemil, “Suç Korkusu:Nedenleri, Sonuçlar ve Güvenlik Politikaları İlişkileri”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C.65, Sa.1.

- DOUZINAS, Costas(2012), “Şiddet, Adalet ve Yapıbozum”, Çev:SAĞLAM, Rabia/AKBAŞ, Kasım, Küresel Bakış Çeviri Hukuk Dergisi, Y.2, Sa.5.

- DÖNMEZER, Sulhi/ERMAN, Sahir(1983), Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 1983.

- EREM, Faruk, “Küçük Suçlar(Ehemmiyetsiz Görülen Suçlar)”, (<http://www.farukeremvakfi.org.tr.erişim tarihi 30.06.2012>).

- ERGİN, Ezgi, “Suç ve Ceza”, (<http://indigodergisi.com.erişim tarihi>

30.06.2012).

- ERYILMAZ, Mesut Bedri/GÜLEÇ, Hüseyin Başol/BÜKER, Hasan, Tehdit Altındaki Kişilerin Korunması, Ankara, 2012, İçişleri Bakanlığı Yayını.

- FEYZİOĞLU, Metin/OKUYUCU ERGÜN, Güneş, “Türk Hukukunda Tutuklulukta Azami Süre”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.59, Sa.1.

- FIRAT, Serap A., “Yoksulluk, Kentlerde Suç Artışı ve Kent Merkezlerinde Özel Güvenlik Hizmetleri Verilmesi”, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C:10, Sa.3.

- GELERİ, Aytakin, “Suçla Mücadele Politikalarının Üvey Evlatları:Mağdurlar”, (<http://www.sde.org.tr>. erişim tarihi 25.05.2012).

- GERÇEK ÇAKICI, Leyla, “Şüpheli ve Mağdur Üzerine Bir Araştırma”, Polis Bilimleri Dergisi, C.8, Sa.3-4.

- GÖKULU, Gökhan, “Kent Güvenliği Kentleşme ve Suç İlişkisi”, Ankara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C.24, Sa.1.

- GÖZMEN, Öznur, Kemal Tahir’in Karılar Koşuşu Adlı Romanında Suç ve Kadın, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Ödevi, Ankara 2009, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

- GÜREMEN, Lale, “Amasya Kenti Özelinde Asayiş Suçlarının Kentsel Mekanda Dağılışı Özellikleri ve Nedenselleri Üzerine Bir Araştırma”, Akademik Bakış Dergisi, Sa. 25, Temmuz-Ağustos Sayısı, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, (<http://www.akademikbakis.org>. erişim tarihi 19.05.2012).

- “Jandarmadan Balık Nöbeti” başlıklı haber, Sabah Gazetesi 01 Haziran 2011.

- HACIOĞLU, Burhan Caner, “Türk Ceza Adalet Sisteminin İşleyişindeki Etkinlik Konulu Araştırma Raporu Üzerine Bir Değerlendirme”, (<http://hukuk.erkincan.edu.tr>. erişim tarihi 16.06.2012).

- KARAGÖZ, Kasım, İfade Özgürlüğü ve İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Sınırlandırılması sorunu, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2004, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- KARAKUŞ, Önder/McGARRELL, Edmund F./BAŞIBÜYÜK, Oğuzhan(2010), “Fear of crime among citizens of Turkey”, Journal of Criminal Justice, No: 38.

- KARASU, Mithat Arman, “Türkiye’de Kentleşme Dinamiklerinin

Suçta Etkisi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.57, Sa.4.

- KIZMAZ, Zahir, “Cezaevinin ve Hapsetmenin Suçu Engellemedeki Etkisi”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sa.17.

- KIZMAZ, Zahir, “Ceza veya Kriminall Yaptırımın Suç Oranları Üzerindeki Caydırıcı Etkisi”, Afyonkarahisar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.7, Sa.2.

-KORKMAZ, İlhan, “Dünya Düzeni ve Ülke Sorunlar ve Çözüm Arayışları-1”, (<http://www.yenimakale.com>. erişim tarihi 20.05.2012).

- KUL, Mehmet/TAYFUN, Recep, “Sembolik Etkileşim Bağlamında Polisin Saygınlığı (Suç Korkusuna ve Suçtan Caydırıcılığa Etkisi)”, Polis Bilimleri Dergisi, C.11, Sa.4.

- KUNTER, Nurullah(1949), Suçun Kanuni Unsurları Nazariyesi, İstanbul, 1949, İsmail Akgün Matbaası.

- KUNTER, Nurullah/YENİSEY, Feridun/NUHOĞLU, Ayşe, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 2006 , Beta Yayını.

- KUTLU, Mustafa Talat, “Hukuksal Romantizm”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sa.97.

- MERDANOĞLU, Hüsnü, “Yasalarımızın Sadeleştirilmesi Gereği”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sa.1.

-ÖĞÜN, Süleyman Seyfi, “Korkularımız”, Zaman Gazetesi 07 Kasım 2009.

-ÖZCAN, Nilüfer, “Şiddete Dayalı Olmayan Sapmış Davranışlar ve Aile Kurumu”, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, C.11, Sa.1-2.

- ÖZCAN, Yusuf/DOLU, Osman/GÜL, Serdar Kenan, “Ceza Algısının Uyuşturucu Kullanımı Üzerindeki Caydırıcı Etkisi: Bursa İli Ortaöğretim Kurullarında Yapılan Bir Alan Araştırması”, Polis Bilimleri Dergisi, C.13, Sa.4.

- ÖZGENÇ, İzzet(2006), Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi Genel Hükümler, Ankara 2006, Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayını.

-ÖZTOPRAK, Yağmur/LUX,Michael Karl/GÜRSESLİ, Selen/İPEK, Zekiye/SEZGİN, Bahar Gökçe/GÖLOĞLU, Can/BAĞ, Burak, “Çocukların Sokakta Oyun Oynamalarına İzin Verilmemesi-Ebeveynin Suç Korkusu İlişkisi”, (<http://tip.baskent.edu.tr>. erişim tarihi 15.05.2012).

- ÖZYURT, Damla, “Hürriyete Karşı Suçlar-Tehdit Suçu”, (<http://www.hukukum.com>. erişim tarihi 17.05.2012).

- POLAT, Ahmet/GÜL, Serdar Kenan, “Kriminoloji araştırmalarında mağdur anketlerinin yeri ve önemi”, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, ISSN:1303-5134, C.7, Sa.1, s.1293, (<http://www.insanbilimleri.com>. erişim tarihi 15.05.2012).

- SANCAR, Mithat/AYDIN, Suavi, Biraz Adil Biraz Değil: Demokratikleşme Sürecinde Toplumun Yargı Algısı, İstanbul 2009, TESEV Yayını).

-SARI, Özgür/ÖNKAL, Güncel, “Suçun Sosyolojisi, Cezanın Felsefesi”, (<http://www.guncelonkal.com>. erişim tarihi 22.05.2012).

-SEKMAN, Mümin, “Korku Başarı Enerjisi Verir mi?”, (<http://cadde.milliyet.com.tr>. erişim tarihi 12.05.2012).

-SOKULLU-AKINCI, Füsün, “Özgürlük ve Güvenlik”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.LXIX, Sa.1-2.

-ŞAHİN, A. “Korku, Kaygı, Özgürlük, Ölüm ve İntihar Üzerine Değınmeler”, (<http://www.itaatsiz.org>. erişim tarihi 12.05.2012).

-ŞAHİN, Gözde Nur, “Korku ve Fiziksel Acı Deneyimleri, İntihar Riskini Belirleyebilir”, (<http://ajanspsikoloji.com>. erişim tarihi 13.05.2012).

- TAŞKIN, Ahmet, “Tutuklamanın Psiko-Sosyolojik Boyutu”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Y.1, Sa.2.

- TAŞTEKİN, Ercan, “Özel Ekip Yöntemi”, (<http://www.caginpolisi.com.tr>. erişim tarihi 20.05.2012).

-TAYLAN, Hasan Hüseyin, “Televizyon Programlarındaki Şiddetin Yetiştirme Etkisi: Konya Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sa.26.

- TEPEKÖY, Ferit, “Cezalar Mutlaka Caydırıcı Olmalı”, (<http://www.flashaber.com.tr>. erişim tarihi 10.06.2012).

-TOLUNAY, Sıdıka Feyza, Mersin’de Evlerden Hırsızlık Olaylarında Mağdurların Durumunun Sosyal Antropolojik Olarak İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2010, Ankara Üniversitesi Sosyal Antropoloji Anabilim Dalı.

- TOROSLU, Haluk, Ceza Müeyyidesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

- TOROSLU, Nevzat , “Organ Aktarma ve Cezai Sorumluluk”, Ankara

Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.35, Sa.1-4.

- TOROSLU, Nevzat, Ceza Hukuku Genel Kısım, Ankara 2009, Savaş Yayınevi.

- TUNÇ, Hasan, Polisin Suç Olgusuna Bakışı ve Suça Karşı Uzmanlaşma Çalışmaları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2008, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Antropoloji Anabilim Dalı.

- TUZCU, Salih M., “Kabahatler Kanunu Ve Uygulanması(Konya Örneği), (<http://www.caginpolisi.com.tr>.erişim tarihi 28.05.2012).

- TÜFEKÇİ, Elif, Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2008 , Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

-Türkçe Sözlük, Ankara 2005, Türk Dil Kurumu Yayını.

- ULUDAĞ, Şener, “Vatandaşların Suç Korku(Güvenlik Endişesi) Seviyesine Etki Eden Faktörler ve Alınabilecek Önlemler: Malatya Örneği”, Polis Bilimleri Dergisi, C.12.

- USAMI, Makoto, “Politika Olarak Hukuk: Adalet ve Yarar”, Çev: ŞAHİN CEYLAN, Şule, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.61, Sa.1.

- UTKU, Eray(2000), “Kentleşme Ve Suç”, (<http://www.yayin.adalet.gov.tr>.erişim tarihi 19.05.2012).

- UZUN, Alper/ALİAĞAOĞLU, Alpaslan, “Tokat Şehrinde Mala Karşı Suçlar”, Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, C.2, Sa.8.

- UZUN, Ertuğrul, “Amerikan Hukuki Realizmi”,(<http://erugrulu.home.anadolu.edu.tr>.erişim tarihi 16.06.2012).

- Yenisır Gazetesi 30 Haziran 2012.

- YÜCEL, Mustafa Tören, Hukuk Felsefesi, Ankara 2009, Turhan Yayınevi.

-YÜCEL, Mustafa Tören, “Suç Korkusu ve Etkisinin Nötrleştirilmesi”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sa.83.

- YÜCEL, Mustafa Tören, Türkiye’de Suç Bilimine Doğru, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sa.3.

- YÜCEL, Mustafa Tören, “Yeni Türk Ceza Siyasetinin (De Facto) Yansımaları”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sa.88.